

SISTASIDAN
Utforskade
Cern i tre år

RAKEL • SID 12

Sjuksköterskorna
fick fart på Virve

TJUGOFYRA7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

#28 | December 2015

Hur ser framtiden ut? Vem kan svara på den frågan? De här flickorna från Syrien har anlänt till Sandö i Kramfors kommun. 113 flyktingar fick tillfälligt boende i november, nu har permanent asylboende öppnats på MSBs utbildningsplats. FOTO: ANNKRISTINE ELFVENDAL.

En ny framtid – för alla

■ Många söker en ny framtid i Sverige. De senaste tre månaderna har över 100 000 människor anlänt. Omfattningen pekar mot en ny framtid även för landet Sverige. MSB levererar varje vecka lägesbilder om situationen i landet, informationen har skakat om regeringen. Malmö är för de flesta flyktingar första anhalten i Sverige, kommu-

nen är hårt utsatt att klara krisen varje dag och samtidigt planera för en ny framtid, en ny vardag. På MSBs utbildningsplatser i Revinge och Sandö har flyktingar fått boende, senast fick Sandö permanent asylboende för tre år framåt.

Sidorna 4-7

UTVECKLING
Tunneln ser ljuset

Arbetet startades för 23 år sen, en miljöskandal satte stopp i åtta år. Men 13 december öppnas tågtunneln genom Hallandsåsen.

Sidan 14

RÄDDNING
Vill stoppa olycksfotografering

Brandfacken eniga och uppvaktar politiker för att stävja problemet.

Sidan 11

SEVESO
Bättre insatsplaner med "åttan"

En ny vägledning hoppas MSB ska bli ett stöd till kommunerna för bättre insatsplanering.

Sidan 18

Det nya Sverige

Om jag blickar bakåt ser jag tre tydliga utmaningar som vi inte såg lika tydligt för två år sedan:

Den första utmaningen handlar om en försämrad säkerhetspolitisk situation. Det var så sent som i februari 2014 som ryska specialtrupper invaderade Krimhalvön i Ukraina. I oktober 2014 bedrev den svenska Försvarsmakten en intensiv underrättelseoperation i Stockholms skärgård på grund av främmande undervattensverksamhet.

Den andra utmaningen handlar om befolkningsströmmar och snabba demografiska förändringar.

Den tredje utmaningen handlar om polarisering, radikalisering och extremism. I förlängningen terrorism.

Alla tre utmaningar kräver att hela samhället agerar, och att vi samverkar med varandra för att hitta lösningar på problemen och svar på frågorna.

Den försämrade säkerhetspolitiska situationen gör att vi måste lägga ner stor kraft på att återupprätta en modern version av det svenska totalförsvaret. Det behövs samordnad militär och civil planering för att kunna möta ett väpnat angrepp från en annan stat och hantera konsekvenser av krigshandlingar som drabbar Sverige. Försvarsmakten har arbetet med detta några år, men nu måste även civila aktörer komma igång på allvar – med utgångspunkt från det arbete som sker inom ramen för krisberedskapen.

När det gäller befolkningsströmmarna och de snabba demografiska förändringar de

LEDARE

Helena Lindberg
Generaldirektör,
MSB

Vi har ett nytt Europa. Vi har ett nytt Sverige. Och det är vårt ansvar att förvalta den förändringen klokt.

medför för Sverige, är det lätt att fastna i den gigantiska utmaningen att skapa boende för de asylsökande. Men bortom den frågan, och bortom den allra mest akuta hanteringen över huvud taget, handlar det också om bland annat logistik, resurser, kompetens och samhällsplanering.

Migrationsverket bedömer att det kommer ungefär 150 000 till Sverige under 2015, motsvarande en stad av Linköpings storlek. Linköping har 86 skolor. Ett par tusen lärare. Ett regionsjukhus. För 150 000 människor behövs det cirka 15 vårdcentraler, 10 barnavårdscentraler, fem mödravårdscentraler och sju psykiatriska mottagningar. Ungefär sju folktandvårdskliniker. Det går åt cirka 25 miljoner liter vatten per dygn.

För att kunna möta upp mot dessa behov krävs naturligtvis en mängd åtgärder.

En grundförutsättning är dock att våra system gör det möjligt för de nyanlända att snabbt bli en del av lösningen – som lärare, läkare, byggarbetare, omsorgspersonal, med mera. Gör vi detta på ett bra och snabbt sätt, så finns det faktiskt en möjlighet att Sverige på några års sikt går starkt ur detta!

Den tredje utmaningen – polarisering, radikalisering och extremism – i förlängningen terrorism, ställer också höga krav på oss alla. Regeringens strategi mot terrorism finns som en grund för det arbetet. Arbetet med krisberedskap ska också kunna fungera som ett verktyg för att möta utmaningen och skapa en bättre förmåga att hantera konsekven-

serna om något inträffar.

Men för att citera samordnaren mot våldsbekämpande extremism Mona Sahlin: "Ingen vaknar en morgon och har blivit extremist över natten." Hon agerar pådrivare och stöd när det gäller radikalisering och hur den kan förebyggas i kommunerna. Det arbetet startar i mellanmänniskliga samtal, stöd, goda förebilder, tydliga besked och en uppräckning för att ge unga människor tillit till det demokratiska samhällsbygget, framtidstro. För det är ju så, att i den här frågan så möts det lokala – arbetet på kommundsnivå – med det globala – utvecklingen i Syrien, Irak och delar av Afrika, spridningen av propaganda via sociala medier, rädslan som sprider sig över nationsgränserna.

Mänskligheten möter också ett antal andra utmaningar: klimatförändringen, vårt beroende av teknisk infrastruktur (el, kommunikationer, vatten), multiresistenta bakterier och skuldskrisen i delar av Europa för att nämna några exempel.

Vi ska naturligtvis inte heller glömma all den positiva utvecklingskraft som kommer ur både teknikutveckling och globalisering. Våra verktyg för att hantera problemen blir ju faktiskt i många avseenden allt fler.

Vi har ett nytt Europa. Vi har ett nytt Sverige. Vi har nya förutsättningar för alla oss som arbetar med samhällets säkerhet. Kartan ritas om och vi måste orientera oss på nytt.

Och det är vårt ansvar att förvalta den förändringen klokt.

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som officiella linje.

REDAKTIONEN

Gunno Ivansson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 06
gunno.ivansson@msb.se

Per Larsson
Journalist
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Adress: Tjugofyra7, L 255,
651 81 Karlstad.

E-post: redaktionen@tjugofyra7.se

Webb: www.tjugofyra7.se

Upplaga: 28 000 exemplar

Tryck: Pressgrannar, Linköping. Tryckt på miljövänligt papper.

Tryckdag detta nummer: 3 december.

Nästa nummer är ute: 8 mars.

INNEHÅLL #28

9

17

22

SAMHÄLLSSÄKERHET Källkritik mot ryska påverkanskampanjer

Sidan 9

Civilt försvar – men inte som på 1990-talet

Sidan 9

NYHETER

Få arbetar systematiskt med infosäkerhet

Sidan 11

RAKEL

VMA släpps fritt för alla att publicera

Sidan 12

PAUS

Handläggare med plats i rymden

Sidan 17

ERFARENHETER

Övertro på värmekamera?

Sidan 22

FRÅN WEBBEN · Tjugofyra7 har lanserat en ny webbsida och allt mer material publiceras på nätet. Här är i kortform lite av det som publicerats sedan förra tidningen trycktes.

Skarp övning med ammoniakutsläpp

■ Miljökraven är strikta på MSBs skolor. Men ibland behövs skarpa övningar. Den här gången övade Kustbevakningens räddningsdykare att hantera ett utsläpp av ammoniak. – Det är inte så ofta vi genomför skarpa övningar, men på förfrågan från kund försöker vi efterlikna den miljö de ska arbeta i, säger Ola Bonder, lärare på Revinge.

Fredrik Johansson vid den nya villan i Revinge som ger möjlighet att använda alla tänkbara släckmetoder och tekniker.

FOTO: PER LARSSON

Nya byggnader ger verklighets-trogna övningar

■ Varm rökövning i container har gjort sitt. – Vi vill jobba så verklighetstroget som möjligt och ge övningarna dynamik, säger Fredrik Johansson, lärare i Revinge. MSBs skolor försöker bygga realistiska övningsobjekt där skeendet dessutom kan styras beroende på hur de övade hanterar branden. – Det ges valmöjligheter i släckningen, man kan få beröm vid rätt agerande eller få bakslag för insatsen om man gör fel, säger Fredrik Johansson.

Det senaste bygget på Revinges övningsområde är en liten villa där det ges möjlighet att elda på rejält och öva fullt utvecklad rumsbrand.

Satsar på Fip utan brandstation

■ I Kvicksund finns ingen brandstation – men numera en Fip-enhet med beredskap i samhället. Det är en gemensam satsning av Mälardalens och Eskilstunas räddningstjänster för att öka skyddet på orten. – Så vitt vi känner till finns det inte på någon ort i Sverige Fip-enheter som är fristående på så sätt att man i egentlig mening inte är knutna till en brandstation och släckstyrka.

Värn räddar Tärnabys deltidskår

■ Storuman har som så många andra kommuner problem med rekrytering av deltidssbrandmän. För att klara de operativa uppgifterna kompletteras deltidskåren med ett nytt brandvärn. – Vi försöker göra något nytt för att leva upp till snabba och effektiva insatser när de gamla sätten inte längre är tillräckliga, säger Lars-Erik Sundqvist, räddningschef i Storuman.

SKADEPLATS

590 deltagare i Karlstad – förändring och utveckling i centrum

Nästan 600 besökare på Skadeplats i Karlstad under två dagar där föreläsningar blandades med praktiska förevisningar. Karin Hugelius pratade om "Crush syndrome" - risken att fastklämda dör efter räddning.

FOTO: PER LARSSON

"Crush syndrome" stor risk när fastklämda räddas

■ Fastklämda personer kan dö efter räddning. Fenomenet kallas Crush syndrome. – Studier visar att upp till 50 procent av de som räddats efter en jordbävning dör av detta, säger Karin Hugelius, ambulanssjuksköterska och doktorand vid Örebro universitet. Det som drabbar den skadade är att den fastklämda delen av kroppen blir utan blod och syre, men musklerna fortsätter att jobba. När trycket lossas – det är då det kan bli livsfarligt. – Då flödar allt från de klämda delarna upp i kroppen och går bland annat till hjärtat och njurarna. Lossar vi för fort är det stor risk att patienten dör.

Skadade ska inte debriefas

■ Inom krisstöd har det hänt mycket de senaste 10-15 åren som vänt upp och ned på vedertagna principer. – Det moderna krisstödet säger att uttrycka tidiga reaktioner kan skada och det är tvärt emot vad vi tidigare har antagit, säger Sara Hedrenius, Röda korset. Sara Hedrenius är överlevare från Estonia-katastrofen och vet att efterspelet påverkar. – I stället för att lyssna på de anhöriga tillsatte man efter Estonia ett etiskt råd. Det skulle inte varit möjligt idag, idag lyssnar man på de anhöriga.

Sara Hedrenius

Stöd för skydd av kulturbyggnader

■ Vad ska räddas om ett museum eller en kyrka brinner? Riksantikvarieämbetet har för fastighetsägarnas stöd tagit fram en vägledning för hur man kan förbereda sig. – Vi har sagt att insatskort är bra att ha, att man märker upp vad som är viktigt, säger Erika Hedhammar, utredare på Riksantikvarieämbetet. Riksantikvarierna har också föreslagit ägarna att ta kontakt med räddningstjänsten. – Det bästa är ju om arbetet görs tillsammans och på ett sätt som passar alla. Det är bra om räddningstjänsterna säger hur de vill ha informationen, men det är också viktigt att den inte hamnar i fel händer.

"Det kommer att hända igen"

■ – Förbered er för det kommer att hända igen. Det är rådet från Björn Arnesen, utryckningsledare när bomben briserade utanför regeringskvarteret i Oslo 22 juli 2011. – I den mån man kan vara förberedd för nåt sånt här, så var vi det. Efter terrorattacken i New York hade vi utbildats i terrorhot och CBRNE och hade ett nära samarbete med polisen. Jag känner polisinsatschefen väl, det var oerhört viktigt, säger Björn Arnesen.

Det är inte bara att köpa en drönare, man måste bygga en organisation för att hantera informationen, säger Thomas Sylvest och Magnus Mattson, Köpenhamns brandväsen.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Drönare är bra – men tänk till före

■ Drönare är ett redskap för bättre ledning – men det kräver att man tänkt till hur man ska använda den. Köpenhamns brandväsen ligger långt framme med användningen av drönare. – Vi har haft drönare i operativ drift sedan februari 2014 och har de första drönarna som livestreamar i HD-format. De har använts 20 skarpa uppdrag och hos motsvarigheten till MSB finns planer på en nationell utbildning, berättar Magnus Mattsson vid Köpenhamns brandväsen.

"Utbildning blivit lite eftersatt"

■ Mer utbildning. Mer kunskap. Det var budskapet från Johan Keijser på Skadeplats om hur kvalitén på släckinsatser blir bättre. – Vi köper gärna ett verktyg för 300 000 kronor, men lägga lite pengar på utbildning i brandteori är inte lika intressant. Utbildning är viktigt, och jag kan tycka att det blivit lite eftersatt, sade Johan, till vardags styrkeledare i Medelpads räddningstjänstförbund.

MALMÖ · Personal går på knäna, 27 tillfälliga boenden har öppnats, runt 1 400 står i kö för SFI-utbildning. På längre sikt behövs mycket fler permanenta bostäder och skolplatser. Malmö stad är hårt pressat av flyktingströmmarna.

Mycket ankommer på Malmö

Polis övervakar kön av ankommande flyktingar vid Hyllie station i Malmö. Alla som saknar id-handlingar får, drar ett tungt lass i flyktingkrisen. Det är när staten inte tagit sitt ansvar som kommunen behöver gå upp i

– Jag tror inte man nationellt förstått hur det är i

■ Malmö är för många flyktingar första anhalten i Sverige. Som ankomstkommun har Malmö ansvar för ensamkommande flyktingbarn till dess de anvisats plats i annan kommun.

Och långt fler anländer än Migrationsverket hinner hantera, vilket gör att trycket ökar för varje dag.

– Vi har i dag 2 100 i tillfälliga boenden, 1 800 av dem har inte anvisats plats. De ska vara här i högst fem dagar, vi har barn som varit här i fyra veckor. Dels har Migrationsverket inte nog högt flöde, som mest anvisas 100 per dag, och dels tar kommunerna inte emot de som anvisats. Då fastnar de hos oss, ganska osolidariskt kan man tycka, säger Per-Erik Ebbeståhl, trygghets- och säkerhetsdirektör i kommunen.

– Nu har vi, Göteborg och Stockholm börjat kontakta kommunerna själva och säger till dem att nu kommer vi och

lämnar barnen.

I somras anlände 20-30 ensamkommande per dag, när det steg till 30-40 började det bli påfrestande. Nu ligger snittet på 170 per dag. Med det flödet förväntar sig Ebbeståhl stora problem inför julhelgen.

– Mottagningskommuner tar ju inte emot under helger. Den enda anledningen till att vårt system inte redan kraschat är att flyktingbarnen själva ledsnar på att inget händer och drar i väg någonstans. Vi har heller ingen laglig rätt att hålla dem kvar. Om inte det utflödet funnits hade vi snart varit uppe i 4 000 barn i våra tillfälliga boenden.

För att klara julhelgen behövs en buffert, vilket kräver jättehög utskrivning.

– 2 100-2 200 är i princip vår kapacitet, vi nyttjar redan alla

Per-Erik Ebbeståhl

sporthallar som godkänts. Vi behöver ner till 1 000 innan vi möter julen. Det här är akut. Jag ser detta som ett ansvar för staten, inte bara för Migrationsverket.

Men påfrestningen handlar om så mycket mer än jakt på sovplatser. För att sociala resursförvaltningen ska kunna hantera mottagandet behövs stöd från bland annat fastighetskontor, gatukontor, serviceförvaltning och fritidsförvaltning. När Malmö införde krisläge 2, allvarlig händelse, innebar det att flera förvaltningar inte klarar sin uppgift på egen hand.

Framförallt är sociala resursförvaltningen pressad. Runt 50 procent av de anställda i socialjouren uppges nu vara sjukskrivna. Utslitna.

– Det är när staten inte tagit sitt ansvar som vi behöver gå

upp i krishanteringsnivå. En mindre händelse som drabbar endast Malmö kommun, den klarar vi. Då äger vi systemet. Nu äger vi inte in- och utflöde. Det kommer 8 000-9 000 flyktingar i veckan till Sverige, 90 procent anländer till Malmö. Det är inte kostnader, utan personalfrågor och lokalfrågor som är bekymret.

■ **Hur klarar Malmö krisberedskapen?**

– Det beror på hur man ser det ur Malmös funktionalitet. Vi är 20 000 anställda, har 20 förvaltningar som är så stora att de flesta klarar sin egen händelse. Ur ett samhällsperspektiv klarar vi det. Många invånare märker inte av detta. Men ur organisationens perspektiv är vi ansträngda.

■ **Måste kommunen nedprioritera verksamhet för att klara situationen?**

– Vi håller upp myndighetsutövningen, men har sänkt ambitionen för det som inte är

lagstadgat, exempelvis stöd till unga på stan, lokaler till föreningar, eller att förebygga prostitution. Så kan vi ha det ett tag, men inte på sikt. Vi dubblade bemanningen på socialjouren, arbetsbelastningen är ändå mycket hög och på det följer sjukskrivningar.

■ **Vilken är den känsligaste punkten?**

– Personalsituationen. Den är svår. Uppgiften som socialsekreterare kräver erfarenhet och där har vi ett stort flöde. Vi bad om hjälp med socialsekreterare från övriga kommuner i Skåne men fick inget napp. Vi måste nyrekrytera.

■ **Hur är uthålligheten?**

– Vi bygger en organisation som klara 2 000 ensamkommande och som ska in i ordinarie verksamhet. Men det kräver bättre fart på hela mottagningssystemet, bättre samarbete med statliga myndigheter och andra kommuner.

Att ta hand om ensamkom-

sedan Sverige införde inre gränskontroller, kliva av tågen från Danmark vid station Hyllie. Malmö stad krishanteringsnivå, anser Per-Erik Ebbeståhl, trygghets- och säkerhetsdirektör i kommunen.

FOTO: JOHAN NILSSON / TT

vissa kommuner

mande är den akuta uppgiften, men på sikt det lilla problemet anser Per-Erik Ebbeståhl.

För situationen i stort räknar Malmö med en befolkningsökning på minst 18 000-19 000 nästa år, att jämföra med 5 000 ett normalt år.

– Vi vet att flyktingar som fått uppehållstillstånd oftast drar till någon av landets storstäder, var alla bor vet vi inte riktigt men vi har sett fall där 30-40 personer angett samma bostäddningsadress i en tvårumslägenhet.

– Den här ökningen är en utmaning för bostäder, skola och sysselsättning på en helt annan nivå än vi är vana. Kostnaden nästa år har vi ingen aning om. Vi är inne i ett omställningsarbete för att klara Malmös nya situation. Vi kan inte se det som en kris längre, det är vår nya vardag.

Hur man ska klara den nya verkligheten finns det ingen

färdig plan för. Ett normalt år byggs 1 500 nya bostäder i Malmö.

– Det räcker ingenstans. Och vad innebär det för skolor? Vi har bara i höst fått 600 nya elever. Ska vi klara den byggtakt som krävs kanske vi får producera lite enklare, inte följa alla byggregler.

■ **Barn ska erbjudas skolplats inom tre månader i sin nya kommun. Klarar ni det?**

– Om ett år gör vi inte det. Skolan har stora utmaningar. Jag tror inte man nationellt förstått hur det är i vissa kommuner, säger Per-Erik Ebbeståhl.

En kraftig majoritet av Malmös investeringsbudget ligger redan på skolor och förskolor, nu behöver den kanske dubblas. Ebbeståhl räknar med att det tar hela investeringsutrymmet nästa år. Alla som utbildas till förskolelärare vid Malmö högskola går rätt in i

anställning i Malmö kommun, om de vill. Så stort är behovet.

– Migrationsverket är på väg att krascha, vi har vuxna flyktingar som lever på gatan vars enda stöd är Svenska kyrkan och frivilligorganisationer. Om den samlade förmågan från staten kraschar, då kan inte stadens samlade resurser lösa det.

– **Om vi reagerat** i staden som staten gör hade allt hamnat på sociala resursförvaltningen och övriga förvaltningar hejart på och undrat hur det går.

– Det är konstigt om det statliga ansvaret ligger på en myndighet. Vi saknar en statlig samordning och styrning. MSB är tydligt med att man samordnar men inte styr. Och då kommer vi ingen vart.

■ **Vem tycker du ska styra?**

– Någon.

PER LARSSON

Fakta som skakat om regeringen

MSB har haft en viktig roll under flyktingsituationen. Myndighetens nationella lägesbilder om den ansträngda situationen i landet har skakat om regeringen.

■ – Vi har producerat lägesbilder i väldigt många olika händelser, men aldrig någonsin har vi uttalat oss så skarpt, att målen för samhällets säkerhet är starkt utmanade, säger Helena Lindberg, MSBs generaldirektör.

Under Mötesplats Samhällssäkerhet i Kista i slutet av november berättade Ann Linde, statssekreterare på Justitiedepartementet, hur MSBs lägesbilder har mottagits.

– En utgångspunkt för framtida utmaningar gäller samhällets säkerhet. Det vill säga att upprätthålla och skydda grundläggande värden, samhällets funktionalitet och människors liv och hälsa. Det ger ett principiellt synsätt, en helhetssyn och det är därför vi blir så skakade när MSB skriver i sin nationella lägesbild att två av de tre målen är kraftigt utmanade.

Enligt Helena Lindberg har flyktingkrisen lett till att vi nu har ett nytt Europa, ett nytt Sverige och på många sätt även ett nytt MSB.

– MSB arbetar i särskild organisation i en omfattning och

tidsutdräkt som vi aldrig någonsin tidigare har provat på. Vi tror inte att verksamhetsplanen för 2016 kan se ut som vi initialt planerade. Kan vi få engagemang och delaktighet från andra aktörer i arbetet med att utveckla förmågan i samhället? Och vad mäktar vi med själva? Det handlar egentligen om att kontinuitetsplanera.

I samband med flyktingsituationen har regeringen förstärkt MSBs samordningsroll, att skapa förutsättningar för aktörerna att fokusera på det som behöver åtgärdas utifrån var och ens ansvarsområde.

– Varje måndag har vi nationell lägesbildskonferens med upp mot 80 olika deltagare och det går alldeles utmärkt att få in den information vi behöver för vår lägesbild. Vi har också väl utarbetade nätverk för den viktiga informationssamordningen.

Genom åren har det byggts rutiner för bland annat samverkanskonferenser.

– Hade det här hänt under MSBs första år hade nog varken vi eller våra samverkansmyndigheter och andra aktörer varit så intrimmade som vi faktiskt är genom att vi har lagt en god grund, säger Helena Lindberg.

GUNNO IVANSSON

Migrationsverket har anställt 3 500

■ När flyktingarna ökar i stor omfattning, gör Migrationsverket detsamma. Myndigheten har närmast fördubblats i antal, har i dag 7 300 anställda.

– Vi har anställt 2 000 i år, 1 500 förra året. Många vill jobba hos oss, men det är svårt att expandera så mycket, säger kommunikationsdirektör Mikael Hvinlund.

Migrationsverkets största utmaning är att hitta bostäder.

Myndigheten har handlat upp 40 000 boendeplatser sedan september, bedömer att det behövs 100 000 nästa år.

– Vi får in bostäder, men inte i samma takt som det kommer flyktingar.

FAKTA

Asylsökande

■ Under tre månader, september-november, sökte 100 251 personer asyl i Sverige.

■ För årets elva första månader är siffran 149 028. Av dem är 32 180 ensamkommande barn.

■ De flesta kommer från Syrien (48 276), Afghanistan (36 261) och Irak (18 852). De tre står för 69 procent.

■ 52 883 asylärenden har avgjorts av Migrationsverket, 29 861 har fått bifall.

■ Årets antal asylsökande är redan rekordhögt. Det tidigare var från 1992 då 84 018 sökte asyl.

■ Asylsökande desenaeste fem åren:

2010: 31 819	2011: 29 648
2012: 43 887	2013: 54 259
2014: 81 301	

Källa: Migrationsverket.

113 flyktingar anlände till Sandö i mitten av november. Nu har ett permanent asylboende öppnats i Sandö. Migrationsverket vill ha plats för 190 personer.

FOTO: ANNKRISTINE ELFVENDAL

Lägesbild viktigt underlag

■ Permanent asylboende öppnat i Sandö

En nationell lägesbild av flyktingsituationen levereras varje vecka, bland annat som underlag för regeringen.

Ett permanent asylboende för cirka 150 personer öppnas i Sandö.

Två påtagliga delar i MSBs arbete med flyktingsituationen.

■ Lägesbilder arbetar MSB med dagligen och är en av de viktigaste uppgifterna kopplade till flyktingkrisen.

Den nationella lägesbilden kring flyktingsituationen har blivit ett viktigt underlag om läget i landet. Lägesbilden ger samlad information om behov av åtgärder och visar bland annat vilka samhällsfunktioner som är belastade, vilka effekter olika insatser haft, gemensamma utmaningar lyfts fram.

– Vi gör bedömningar av vad som är prioriterat och vad som behöver lösas. Ansvarsfrågan är ett exempel, att identifiera luckor i hanteringen där ingen har utpekat ansvar, säger Ann-Charlotte Zackrisson chef för insatsenheten på MSB och en av de som roterar som operativ chef i den särskilda organisationen.

MSB samlar in information från länsstyrelser, SKL, Mig-

Prioriteringar

”Ansvarsfrågan är ett exempel, att identifiera luckor i hanteringen där ingen har utpekat ansvar.”

Ann-Charlotte Zackrisson, chef insatsenheten MSB

rationsverket, Socialstyrelsen och andra berörda myndigheter. Allt analyseras och sammanställs veckovis i en nationell lägesbild som redovisas för justitiedepartementet samt skickas till regeringskansliet, berörda myndigheter och aktörer som utgångspunkt för fortsatt arbete.

Boendesituationen, belastning på socialtjänst, hälso- och sjukvård, brist på personal är frågor som analyseras i lägesbilden.

Påtagligt i praktiken för MSB är att flyktingar bor på myndighetens båda utbildningsplatser i Revinge och Sandö.

Först gavs stöd till Malmö stad och 50 ensamkommande barn flyttade in i Revinge. I Sandö flyttade 113 flyktingar in i tillfälligt boende i mitten av november. I början av december förändrades verksamheten och ett asylboende med treårigt avtal öppnades.

– Det här är jättespännande, eventuellt kommer Kram-

fors kommun att öppna skolverksamhet i Sandö för asylbarnen. Med Migrationsverket får vi en fjärde medspelare i Sandö, sedan tidigare finns ju kommunens räddningsgymnasium och Folke Bernadotteakademien här, säger verksamhetschefen AnnKristine Elfvendal.

De lokaler som hyrs ut stod tomma och berör inte skolverksamheten.

– Migrationsverket vill ha drygt 190 platser, vi har sagt att vi anser 120-150 personer är optimalt. Det handlar om att skapa bra miljö för alla. Men i rådande situation kommer det nog att vara närmare 190 platser den närmaste tiden.

Förberedelserna med att uppföra tält i Revinge har pågått länge. I slutet av november skadades några tält av stormen Gorm. Boendetälten klarade sig relativt bra och går att återställa och bygget fortsätter som planerat.

Tillsammans med Fortifikationsverket har MSB uppdrag

från Migrationsverket att uppföra tillfälliga tältboenden för upp till 110 000 personer.

– MSB har lämnat in underlag om att initialt bygga tält på fyra olika platser för cirka 3 000 personer. Det har visat sig svårt att hitta tillgänglig mark och eftersom tälten ska kunna stå upp till tre år krävs omfattande markarbeten. Bygga tältläger i den efterfrågade omfattningen är en tidskrävande process om hänsyn ska tas till både plan- och bygglagen och lagen om offentlig upphandling, säger Ann-Charlotte Zackrisson.

Flyktingsituationen sliter på uthålligheten i landet. MSB gick upp i särskild organisation 23 september, omkring 50 personer i myndigheten är engagerade i verksamheten.

– Vår roll är att samordna ansvariga aktörer, inrikta den samlade hanteringen och vid behov stödja aktörerna med insatser.

MSB har haft och har personal till stöd hos Migrationsverket, länsstyrelser och kommuner, framförallt med logistik och metodstöd för stab och ledning.

■ **Vilket arbete är prioriterat framöver?**

– Samordning av boendefrågan och mottagande av ensamkommande barn är nyckelområden. Vi behöver få till ett system med jämnare belastning på kommunerna och en bättre framförhållning så ansvariga aktörer hinner förbereda och planera för ett bra mottagande och stärka belastade sektorer.

PER LARSSON

Tält förbereds i Revinge. Migrationsverket har uttryckt behov av tillfälliga tältboenden för 110 000 personer.

FOTO: ANNA HJÄRNE

”Det är en ny verklighet”

■ Jacobsson och Uddholm samordnar länsstyrelserns arbete

– Vi kommer aldrig att återgå till det som varit, utan till något annat, säger Åke Jacobsson.

– Det är ingen händelse med början och slut, det är en ny verklighet, säger Lars-Göran Uddholm.

De båda har klivit in i centrala roller för att hantera flyktingsituationen.

■ Länsstyrelserna i Västra Götaland och Stockholm har kallat in två rutinerade räddningsledare, vana att leda i svåra situationer, för att samordna arbetet med flyktingsituationen.

Åke Jacobsson, 61, tidigare räddningschef och stadsdirektör i Göteborg. Fick sitt stora elddop i samband med Göteborgsbranden, ledde länsstyrelsen i Västmanlands krishanteringsorganisation i drygt fyra månader efter skogsbranden.

Lars-Göran Uddholm, 64, brandchef i Södertörn, välkänd i branschen sedan många år. Blev riksbekant efter insatsen som räddningsledare under skogsbranden i Västmanland.

– Att vi engagerats tolkar jag som att vi har rätt mycket erfarenhet att leda i svåra situationer, säger Åke Jacobsson.

Han klev in hos länsstyrelsen i Västra Götaland för två månader sedan med uppgift att samordna länets aktörer. Arbetet liknar i många avseenden han-

Långsiktigt

”Vi måste få upp tidsskalorna och blicka framåt mer, det är en viktig uppgift.”

Åke Jacobsson, samordnare, länsstyrelsen Västra Götaland

tering av andra kriser, att samordna många mot en gemensam sak, konstaterar han. Arbetsmetodiken med stabslänkande former liknar tidigare använda modeller om än organiserade efter aktuella förutsättningar.

– Men tidsperspektivet är ett annat. Det är inte samma hets som under exempelvis skogsbranden. Samtidigt ser vi inget slut, ingen bortre gräns.

På många håll har ordinarie arbete lagts åt sidan för att hantera flyktingfrågorna.

– Det kan man göra under en kortare period, men tids nog slår det tillbaka. Än är det för tidigt att säga vad det kommer att innebära.

Länsstyrelsen är i det avseende tämligen förskonade. Tio personer jobbar på del av tid med flyktingsituationen. Åke Jacobsson är inhyrd för att samordna arbetet. Mycket handlar om kontakter med kommuner, Migrationsverket och andra myndigheter, för-

Åke Jacobsson och Lars-Göran Uddholm, två rutinerade räddningsledare. Nu har deras länsstyrelser kallat in dem för att samordna flyktingarbetet i respektive län

FOTO: PER LARSSON

säkra att alla har samma bild av läget.

– Nu håller vi på med en myndighetsöverskridande omfällsplanering, vi måste förbereda oss för alternativa händelseutvecklingar. Och vi måste få upp tidsskalorna och blicka framåt mer, det är en viktig uppgift.

Åke Jacobsson bedömer att läget är ansträngt i länets alla kommuner. Strömstad har utropat extraordinär händelse och inrättat krisledningsnämnd.

– De har hemställt till oss om hjälp med biståndshandläggare. Vi har skickat det vidare till

kommuner i flera län. Efter flera veckor inget napp. Det tolkar jag som att alla är hårt ansträngda.

Lars-Göran Uddholm är direkt underställd landshövdingen i Stockholm för att koordinera länsstyrelsens arbete med flyktingmottagandet.

– Vårt jobb är att förstärka i befintliga strukturer, strukturer som fungerat i många år med stor volym men som nu inte riktigt räcker till. Vi ställer oss frågan hur det ser ut och vad vi kan göra. Den frågan behöver ställas relativt frekvent, säger Uddholm.

Analysera

”Vi ställer oss frågan hur det ser ut och vad vi kan göra. Den frågan behöver ställas relativt frekvent.”

Lars-Göran Uddholm, koordinator, länsstyrelsen Stockholm

Det stora jobbet nu är att få en heltäckande lägesbild som kommuner och myndigheter kan ställa sig bakom och i förlängningen åstadkomma framförhållning.

– I dag är allt minutoperativt, vi ser en möjlighet att skapa en planeringshorisont på två veckor. Tittar vi på 2016-2017 måste bland annat skolgång och svenskundervisning lösas. Men det kommer upp senare, i dag pratar vi om tak över huvudet.

Uddholms uppdrag är också att förutse en organisation som kan ta över det som pågår i ordinarie verksamhet.

■ **Om du jämför med att vara räddningsledare under skogsbranden?**

– En annan uppgift men samma hantverk. Den här är om möjligt än mer komplicerad. Större osäkerhet i ingångsvärden, mer mångfacetterat och långvarigt.

PER LARSSON

Frivilliga resurser inventerade

■ MSB har gjort en inventering av vilka resurser det finns inom frivilligheten som kan bidra till att det offentliga sköter sitt uppdrag bättre.

– Vi har tagit fram råd hur organisationer kan ta de här kontakterna och stöttat länsstyrelserna. Vi har också tittat på hur man kan stödja ur ett nyckelpersonsperspektiv. Till exempel har vi sett till att det finns en nationell frivillig-samordnare på Migrationsverket centralt, säger Svante Weger, kommunikationsdirektör, MSB.

MSB har också tagit fram ett webbaserat verktyg för resursmatchning där frivilliga kan lägga in vilket stöd de kan bidra med och där Migrationsverket och länsstyrelserna kan lägga in vilka behov som finns.

MSB vill göra avsteg i brandskyddet

För att snabbare kunna ordna flyktingboenden vill regeringen införa lättnader i de tekniska egenskapskraven för tillfälliga anläggningsboenden.

Brandskyddskraven föreslås vara oförändrade, men MSB anser att det är rimligt med vissa anpassningar även där.

■ Enligt MSB kommer brandskyddet fortsatt att bromsa etableringen av nya boenden om det inte görs anpassningar av vissa detaljkrav i byggreglerna även där.

– Vår uppfattning är att det är tidig detektion och varning i händelse av brand, tillsammans med möjligheten för de boende att snabbt ta sig ut som är det

viktigaste ur brandskyddssynpunkt. Därefter får det med tanke på den rådande flyktingsituationen anses underordnat hur branden utvecklas och sprids i byggnaden, säger Patrik Perbeck, enhetschef på MSB.

Näringsdepartementet föreslår exempelvis lättnader i kraven på energi- och vattenushållning, ett tillfälligt boende ska inte behöva ha hiss. Det ska också kunna göras skäliga avsteg från kraven på skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö, säkerhet vid användning, skydd mot buller.

Däremot inga ändringar när det gäller kraven på säkerhet i händelse av brand eller på kraven rörande bärformåga, stadga och beständighet. En grund-

förutsättning är att avstegen som görs inte får medföra en oacceptabel risk för människors hälsa och säkerhet.

Ett problem för regeringen och Migrationsverket är att brandskyddskraven för tillfälliga boenden är högre än för bostäder. För att alla ska ha möjlighet att utrymma vid brand får fönster inte räknas som utrymningsväg på hotell och motsvarande.

Enligt MSBs uppfattning är det rimligt att använda fönster som utrymningsväg på samma sätt som i en vanlig bostad om anläggningsboendet ligger i markplan och de boende är vuxna personer utan funktionsnedsättning.

Ett annat exempel på möj-

lig anpassning är att automatiskt brandlarm som aktiverar ett utrymningslarm bör kunna medföra lägre krav på avskiljande förmåga mellan boendenum när utrymningsmöjligheterna är goda.

MSB vill också att plan- och byggförordningen samt Boverkets byggregler anpassas till tältkonstruktioner. En förutsättning för MSBs anpassningsförslag är att de inte medför en oacceptabel risk för människors liv och hälsa.

Ändringarna i plan- och byggförordningen har under en kortare period varit ute på remiss och föreslås träda i kraft i december 2015.

GUNNO IVANSSON

Panel under inledningen av Mötesplats Samhällssäkerhet 2015. Moderator Annika Nordgren Christensen, Lars-Göran Uddholm, Brandchef, Södertörns brandförsvärsförbund, Kathy Santos, projektledare MPower, Ann Enander, Försvarshögskolan, Roland Ekenberg, Rikshemvärnschef och Andreas Hedskog, 4C Strategies.

Kräver mjukare krisberedskap

Tyngdpunkten i krisberedskapen behöver flyttas för att skapa en bättre balans mellan hårda tekniska frågor och mjuka sociala frågor. Det anser SKLs ordförande Lena Micko.

■ Hon tar som exempel att många av de centrala myndigheter som kan ansöka om pengar ur krisberedskapsanslaget är inriktade på hårdare områden som teknisk infrastruktur, transporter, ekonomisk säkerhet och farliga ämnen.

– Samtidigt har det på nationell nivå knappt bedrivits något arbete i krisberedskap inom mjuka områden som skola, socialtjänst och migration. Det nationella arbetet inom sjukvårdens krisberedskap har under flera år försvagats. SKLs

uppfattning är att krisberedskapen måste skapa bättre balans mellan hårda och mjuka områden.

Det gäller inte minst finansieringen.

– Stora delar av krisberedskapsanslaget läggs till exempel på hantering av farliga ämnen medan nästan ingenting läggs på att utveckla socialtjänstens och skolan krisberedskap. Det innebär inte att det är fel att arbeta med farliga ämnen, men balansen måste bli bättre. Mer resurser måste läggas på krisberedskap inom verksamheter som har hand om våra mest sårbara invånare. Det vill säga socialtjänsten, skolan och sjukvården.

Lena Micko konstaterar att kriser i hög utsträckning hanteras på lokal och regional ni-

Lena Micko

vå. Ökat fokus behöver läggas på att stärka kommuners men också länsstyrelser och landstings förmåga. Krisberedskapen präglas i för stor uträkning av projektorientering. Det innebär att stödet från statliga myndigheter blir ryckigt och kortvarigt.

Därför efterlyser SKL en förändring av finansieringsprinciperna för krisberedskapsanslaget med en övergång från kortsiktiga projekt till långsiktiga program. Syftet med programmen ska vara att bygga förmågor över tid, ungefär 8-10 år. Medel ska kunna användas för att anställa perso-

nal men också medfinansiera programmen.

SKL oroas också av att det saknas finansiering för återuppbyggnaden av det civila försvaret.

– Även om det ska utgå från krisberedskapen är det ett nytt arbete som ska till. Det militära försvaret har tillförts åtskilliga nya miljoner medan civila försvaret inte tillförts några medel alls. Med nuvarande finansiering kommer återuppbyggnaden av det civila försvaret att gå ut över arbetet med krisberedskap och skydd mot olyckor, vilket är oroande. Om vi ska kunna göra ett återtagande av försvarsförmågan måste både civila och militära aktörer få ekonomiska förutsättningar, säger Lena Micko.

SAGT PÅ MÖTESPLATS SAMHÄLLSSÄKERHET 2015

■ – Jag tror att vi behöver skruva lite på hur det fungerar. Vid vissa tillfällen, när vi behöver en mycket starkare samordning, skulle vi behöva ha lite mer möjlighet att sty-

Ann Linde

ra över varandra. Men varken jag eller ministern är inne på att överge ansvarsprincipen i sig. Det är bara en dröm att det skulle fungera.

Ann Linde, statsekreterare på fråga om vad hon hoppas få ut av utredningen efter skogsbranden i Västmanland.

■ – Framförallt lär vi oss fantasiskt mycket och utvecklar vår förmåga. Vi kan se en positiv utveckling i samverkansförmågan på alla nivåer. Det räcker

Helena Lindberg

inte med att man bottnar i sitt eget uppdrag utan måste ta in andras uppdrag och få till perspektivförståelsen. Här har vi gjort enorma utvecklingssteg framåt.

Helena Lindberg, MSB, på fråga om det finns något positivt med krissituationen Sverige befinner sig i.

Ett Linköping varje år

Vi har ett nytt Europa. Vi har ett nytt Sverige. Vi har nya förutsättningar för alla oss som arbetar med samhällets säkerhet.

■ Det sade MSBs generaldirektör Helena Lindberg, när Mötesplats Samhällssäkerhet 2015 inleddes i Kista 24 november. Hon konstaterade det efter att ha gått igenom en rad dramatiska händelser som Sverige och Europa upplevt sedan förra mötesplats 2013. Skogsbranden, terrorattacker i Paris och Sverige och inte minst flyktingsituationen.

Mot bakgrund av det ser hon tre stora utmaningar.

– Den första utmaningen handlar om en försämrad säkerhetspolitisk situation. Den andra utmaningen handlar om befolkningsströmmar och snabba demografiska förändringar. Den tredje handlar om polarisering, radikaliserings och extremism. I förlängningen terrorism. Alla tre kräver att hela samhället agerar, och att vi samverkar med varandra för att hitta lösningar.

När det gäller de snabba demografiska förändringarna är det lätt att fastna i den gigantiska utmaningen att skapa bostäder för de asylsökande. Men bortom den allra mest akuta hanteringen handlar det också om bland annat logistik, resurser, kompetens och samhällsplanering.

– Migrationsverket bedömer att det kommer minst ett Linköping till Sverige under 2015, och kanske ytterligare ett Linköping under 2016. Det är ungefär 150 000 personer per år. Linköping är en ganska stor stad som har 86 skolor, ett par tusen lärare och ett stort regionsjukhus.

– För 150 000 människor behövs det cirka 20 vårdcentraler, tio barnavårdcentraler, fem mödravårdcentraler och sju psykiatriska mottagningar. Ungefär sju folktandvårdskliniker. Och då har jag ändå inte sagt något om bostäder, kollektivtrafik, idrottshallar. Eller för den delen alla funktioner som en kommun erbjuder kommuninvånarna inom socialtjänstens område.

Den tredje utmaningen kallade Helena Lindberg för polarisering, radikaliserings och extremism – i förlängningen terrorism.

– I den här frågan möts det extremt lokala med det genuint globala – utvecklingen i Syrien,

Civilt försvar inte som förr

Planeringen för det nya civila försvaret ska vara igång men i väntan på planeringsanvisningar är arbetet på många håll trevande. Men också uppskattat.

– Jag är glad att vi börjat planeringen för civilt försvar för det har gjort länsstyrelsen en lite sexigare myndighet att jobba på, säger Kristina Smith, länsstyrelsen Uppsala.

■ Thord Eriksson, ämnesråd på justitiedepartementet, poängterar att det handlar om ett modernt totalförsvar.

– Det är så lätt att hamna i det som var civilförsvaret. Mycket av det som fungerade bra förra gången passar inte längre för det är stora skillnader i hur samhället är uppbyggt.

Men sedan det gamla civilförsvaret lades ner för 20 år sedan har kunskaper gått förlorade och i väntan på regeringens planeringsanvisningar blickas det bakåt. Enligt Magnus Dyberg Ek, MSB, är en av utmaningarna att tänka nytt utan att förkasta det gamla som fungerade.

Therese Frisell, Livsmedelsverket, har studerat gamla planer.

Thord Eriksson

Kristina Smith

– Det här kommer att gå emot departementet lite, men jag fick medhåll av Magnus Dyberg EK att det kan löna sig att gräva lite om man ska jobba med civilt försvar. Jag har hittat en programplan från slutet av 1990-talet och där står mycket intressant om livsmedelsfrågor, hur man tänkte och vad som låg bakom.

Det kan finnas lösningar i gamla planer som kan vara användbara även idag.

– När vi pratar om livsmedel är det samma behov som låg till grund för den förra planeringen, vi behöver fortfarande äta och dricka vatten varje dag. Det mycket lättare att ha något att utgå ifrån, att ta ställning till och kanske förkasta än att bygga nytt från början. Man behöver inte uppfinna hela hjulet igen.

Tiden håller på att rinna ut för att återvinna kunskap som gått förlorad.

Mer än försvaret
”Det är självklart viktigt att det blir ett tryck på stöd till Försvarsmakten, men vi ser en risk för väldigt ensidig fokusering”

Fredrik Lindgren, FOI

– Det gäller väldigt mycket att hugga de personer som är på väg att gå i pension och som jobbade på civilförsvarsavdelningar och försöka tanka ur dem så mycket kunskap som möjligt. Det är precis som Therese och Magnus sagt att vi måste se vad vi kan använda av det gamla konceptet, säger Kristina Smith.

Då hade länsstyrelserna helt andra resurser.

– Under det fantastiska 70-talet som det talas om ibland hade sektionen för civilt försvar i Uppsala 47 personer, idag är det jag.

Fredrik Lindgren, analytiker på FOI, Totalförsvarets forskningsinstitut, ser flera utmaningar i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet. Bland an-

Fredrik Lindgren

Therese Frisell

nat ser han en risk i att beslutet innebär en ensidig fokusering på stödet till Försvarsmakten.

– Det är självklart viktigt att stödet till Försvarsmakten utvecklas, men det är egentligen bara på den punkten det pågår något arbete. Även de andra delarna av det civila försvaret, att värna civilbefolkningen och att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, behöver utvecklas.

Att blanda det civila försvarets olika uppgifter är en annan utmaning. Genevekonventionens skydd för traditionella civilförsvarsuppgifter som befolkningsskydd och räddningstjänst skiljer sig från stöd till militära förband.

– De folkrättsliga och praktiska förutsättningarna för att bidra till Försvarsmaktens förmåga under höjd beredskap känns inte helt utredda.

En annan utmaning är kopp-

lad till det faktum att det civila försvaret ska bygga på krisberedskapen.

– Resurserna inom krisberedskapen finns framförallt hos kommunerna, det är där kriser inträffar. Det är med förvåning vi noterat att själva basen för krisberedskapen, i form av kommuner, landsting och regioner, inte tas upp i försvarsbeslutet.

Diskussionen fick Thord Eriksson att understryka innehållet i inriktningsbeslutet.

– Den politiska beställningen är tydlig, det handlar om att stärka försvaret. Visst, vi ska se bakåt, men det nya ska inte bygga på hur det såg ut på 1990-talet.

– Det kommer planeringsanvisningar, planeringen kommer att börja, försvarsmaktens behov kommer att bli synliga, så även myndigheternas möjlighet att svara upp mot dom. Ni ska göra många av de grundläggande analyserna. Att sitta i regeringskansliet och bestämma hur allting ska bli är inte gylligt. Beredskapsbyggandet står ni för, säger Thord Eriksson.

GUNNO IVANSSON
Läs mer från Mötesplats Samhällssäkerhet på vår webbplats

Källkritik vapen mot påverkanskampanjer

Sverige är utsatt för omfattande påverkanskampanjer från ryskt håll.

Det sker genom falska konton i sociala medier från så kallade ”trollfabriker”, planterade osanna nyheter och politik.

■ Den bilden gavs vid seminariet Påverkanskampanjer och propaganda.

– Påverka folks bild med information är ett kostnadseffektivt sätt att nå sina mål. Därför har man lagt så mycket pengar på TV-kanalen Russia Today, webbplatsen Sputnik och ”trollfabriker” som anställer folk för att skriva kommentarer som attackerar västvärldens narrativ, säger Oscar Jonsson, doktorand i krigsvetenskap vid Kings College i London.

När något hänt fyller de sina kanaler med motbilder.

– Den ryska medie- och propagandadeln skapar olika sanningar så ingenting blir sant.

Vid såg det vid nedskjutningen av det malaysiska planet i Ukraina, säger Patrik Oksanen, politisk redaktör Hudiksvalls tidning.

Ryska nyheter anpassas och tar sig olika uttryck beroende på vilket språk de översatts till.

– Vi ser skraddarsydda budskap mot olika grupper, höger- och vänsterextrema, men också andra grupper. Och nu låter det lite halvbisart när jag säger vaccinneståndare, elallergiker, kemtrails och allehanda konspirationsteorier eller icke bevisade åsiktsyttringar som samlar människor. De ryska medierna ger de här människorna uppmärksamhet och det blir debatt.

Det uppdrivna tempot i medievärlden gör att planterade nyheter inte sällan hamnar i ansedda nyhetsorgan som TT och därmed återges i tidningar som Dagens Nyheter eller Aftonbladet.

Patrik Oksanen, politisk redaktör Hudiksvalls tidning, Fredrik Konnander, MSB och Oscar Jonsson, Kings College i London är eniga om varifrån påverkanskampanjerna kommer.

– Varför går medierna på det här? Jag skulle säga att en grundläggande orsak är postmodern journalistik där ingenting är sant. Det är olika typer av sanningar, alla har rätt till sin sanning. Redaktionella neddragningar har gjort att det finns stora okunskaper om

säkerhetspolitik, säger Patrik Oksanen.

Det kanske bästa motmedlet mot påverkanskampanjer är kritiska medborgare.

– Källkritik bygger på de klassiska fyra grunderna, titta på tiden, beroende, äkthet och titta på om det finns någon tendens

i det. När det gäller källkritik är det den enskildes ansvar att ha kunskap om källkritik, att hantera och utöva källkritik. Men man måste få stöd och det kan man få genom psykologiskt försvar, säger Fredrik Konnander, senioranalytiker på MSB.

Kunskaperna om påverkanskampanjer och vilka motåtgärder man kan vidta som enskild individ måste upp.

– Jag jobbar med att möta påverkanskampanjer och ser att vi måste vidta åtgärder för att upprätta en psykologisk motståndskraft och psykologiskt försvar för den enskilde medborgaren eller organisationer. Varje individ ska ges möjlighet att bygga sin egen psykologiska försvarsmur och källkritik är en av de grundläggande faktorerna för att kunna hantera det här, säger Fredrik Konnander.

Text och foto

GUNNO IVANSSON

Mjukare asfalt kan minska trafikskador

■ Trafikverket undersöker stötupptagande beläggning

Många skadas i fall- och cykelolyckor.

Trafikverket under möjligheten att lansera mjukare asfalt.

– Vi tittar på asfalt som är stötupptagande, det kan räcka med 1-1,5 centimeter, säger Maria Krafft, Trafikverket.

■ Trafikverket har lärt av erfarenheterna. När många korsningar ersattes med rondeller blev det fler olyckor men färre personskador.

Och nu blir fler cyklister än bilister allvarligt skadade i trafiken.

Därför tittar Trafikverket mer på vad som kan göras för att undvika att oskyddade trafikanter skadas.

– Både när det gäller fallolyckor och i trafiken är det i slaget mot asfalten många av de allvarliga olyckorna uppstår. Det här är på innova-

tionsstadiet, men det är ett underlag liknande det på friidrottsbanorna som vi tittar på.

Fallolyckor är den vanligaste olyckan men ingen myndighet har direkt ansvar för området och då ej heller att minska olyckorna.

– Ett framgångsrecept för olyckor generellt är systematik och frågan om vem som har ansvaret. För fallolyckor finns ingen.

En satsning på att minska skador på oskyddade trafikanter kan alltså ge tänkas ge effekt på fallolyckor utomhus.

– Varför ska vi stenlägga våra städer, underlaget behöver inte alltid vara så slitstarkt, säger Maria Krafft.

Trafikverket har medvind i

Maria Krafft

Oskyddade trafikanter skadas oftare allvarligt än motortrafikanter.

sitt förebyggande arbete. Antalet dödade i trafiken har halverats de senaste åtta åren. Nollvisionen har gett effekt med målet att det ska vara lätt att göra rätt.

– 90 procent av olyckorna beror på människan. Gör man fel ska man inte behöva straffas med döden.

Så kallade 2+1-vägar, säkerhet i bilen och ändrade hastigheter är de tre enskilda åtgärder som betytt mest för att minska antalet skador i trafiken, poängterar Maria Krafft.

2003-2009 ökade antalet bilar med antisladdsystem på svenska marknaden från 17 till 99 procent. Det har bidragit till att olyckor och skador minskat.

– Många gånger vet man lösningen, men inte alltid hur den ska implementeras. Men här fick debatten genomslag och folk ville inte köpa bilar utan systemet.

I dag fokuserar Trafikverket på allvarligt skadade och oskyddade trafikanter.

– Och då behöver vi nya verktyg.

Mjukare underlag kan alltså bli en lösning.

PER LARSSON

Vardagsolycka olyckligt begrepp

■ Under Mötesplats Samhällssäkerhet framfördes att begreppet vardagsolyckor, för att beskriva vanliga olyckor, borde undvikas.

– Det motverkar vikten att ta sig an problemet, säger Martin Kylefors, SP.

Förra året dog över 3 000 efter olyckor, många i situationer som ofta beskrivs som vardagsolyckor, exempelvis fall.

Argumentet är att begreppet vardagsolycka negligerar allvaret.

– Och det påverkar de som bestämmer, säger Max Ekberg, SKL.

Thomas Gell, MSB, framförde också att man bör titta mer på förloade levnadsår vid dödsolyckor snarare än antalet dödsolyckor inom olika kategorier.

– Det är mer rimligt. Men vi ska också ha en så korrekt bild så att beslutsfattare kan få den. För det behövs skaderegistrering.

Mona Sahlin räds enkla svar

■ Mona Sahlin jobbar mot våldsbejakande extremism, inte minst radikalisering.

Sökandet efter enkla svar ser hon som ett hot mot arbetet.

– Det är aldrig det rätta. Att komplicera saker är ofta bästa sättet att lösa dem.

Hon störs av uppfattningen om förebyggande arbete, vilket är hennes uppgift, som en mjuk fråga.

– Det förebyggande och det hårda arbetet måste gå hand i hand. Men det är bara en grupp som kan utöva våld – polisen. Allt annat är ett hot mot demokratin.

Och även om det förebyggande arbetet är svårt att mäta så måste samhället lita på det, anser Sahlin.

– Om 47 personer åkt till Syrien för att kriga för IS kan inte jag säga att det var 42 som inte åkte.

Krigen kommer att fortsätta, människor kommer fortsätta fly. Men för att komma till rätta med extremismen behövs tålmod, inte enkla svar eller lösningar, menar Mona Sahlin.

– Nu skyfflar vi runt ansvaret i stället för att samlas kring det. Vi undviker hellre risker än utsätter oss för dem. Ofta är det så att om vi kritiserar, det är då vi spelat vår roll.

Läs mer från Mötesplats Samhällssäkerhet på vår webbplats.

– Inför samverkansprincip

■ Åke Jacobsson föreslår skyldighet att samverka

Vi har ansvars-, närhets-, och likhetsprincipen.

– Jag tycker vi inför en ny princip – samverkansprincipen, sade Åke Jacobsson på Mötesplats Samhällssäkerhet.

■ I vardagen fungerar arbetet bra, men när det kommer till större händelser uppstår bekymmer. Det är Åke Jacobssons erfarenhet.

Han vill inte hissa ansvaret uppåt i hierarkin, men påtvinga samverkan.

– Samverkan är en av grundbultarna i krishantering. Men vi är i Sverige dåliga på att samverka på rätt sätt. Därför vill jag komplettera med en samverkansprincip med skyldighet att samverka.

Principen skulle, enligt Jacobssons idé, innebära att hela Sverige måste betraktas som en resursbas, vi måste kunna

samverka med hela landet, vi måste ha gemensamma nationella grundsyner.

– I dag är vi duktiga på att utbyta information, men det räcker inte. Vi måste driva det längre, göra gemensamma analyser och målbilder. Det är först då vi får samverkan på riktigt. För att klara det behövs bara vilja och kunskap.

Åke Jacobsson deltog i efterarbetet till skogsbranden, jobbade för länsstyrelsen i Västmanland. Nu jobbar han för länsstyrelsen i Västra Götaland. Han har tidigare varit högste tjänsteman i Göteborgs stad och räddningstjänsten Storgöteborg. Och konstaterar att ledningsarbetet inte ser lika ut någonstans.

– Inför vi gemensamma riktlinjer för hur vi bygger ledningsorganisation, då kan vi åka runt och hjälpa varandra.

Det arbete med gemensamma grunder som MSB gjort är fantastiskt. Men nu måste vi sätta oss på skolbänken och lära oss det.

Åke Jacobsson tycker också det är dags att integrera krishantering med övrig verksamhet.

– I dag lever krishantering i ett eget stuprör som aktiveras när det behövs. Och när krisen är över försvinner det ut ur verksamheten. Det är kanske dags att ändra på det, och kanske skulle vi byta namn och kalla det resiliens i stället.

Lars-Göran Uddholm, brandchef i Södertörn, höll med Åke Jacobsson om att samverkan behöver bli bättre.

– Fast jag tyckte Åke var diplomatisk. Man måste titta mellan öronen på folk, det är där problemet sitter. Att få alla att förstå att det är det gemen-

samma resultatet som är viktigt, inte vad man som person åstadkommer.

Frågan ställdes om krishantering i framtiden blir ett mer dominerande inslag i samhället och om det behövs fler vassas hjärnor inom krishanteringen.

Andreas Hedskog, 4C Strategies, anser att dagens ungdomar brinner mer för dessa frågor.

– Det är enklare att hitta brainpower i dag än det var för 15 år sedan.

Ann Enander, forskare på Försvarshögskolan, hörde varningsklockor ringa:

– Vi behöver jordnära människor också. De vassaste hjärnorna står inte alltid med fötterna på marken. Och om krishantering är något alla jobbar med, då har det ett pris – vi får ett annat samhälle.

PER LARSSON

"Stoppa fotograferingen"

■ Brandfacken eniga om allmänhetens mobilfotografering

Både Brandmännens Riks-förbund och Kommunal kräver åtgärder för att stoppa allmänhetens mobilfotografering på olycksplatser. Enligt Peter Bergh som är ordförande för BRF pågår en intensiv uppvaktning av politiker för att stävja problemet.

— Vi får jättemycket rapporter om precis den här problematiken. Den ena sidan är den etiska, den andra är att det hindrar oss från att utföra ett bra arbete. Frågan om allmänhetens användning av smartphones för att filma och fotografera på olycksplatser har fått allt större uppmärksamhet och en lång rad företrädare för räddningstjänst, ambulanssjukvård och polis har upprört beskrivit scener där förbipasserande på ett mycket närgånget sätt filmar skadade under räddningsarbetet och ibland till och med hindrar det senare. Företeelsen har väckt starka känslor under hösten och dis-

kuterats i exempelvis Sveriges Televisions Debatt. Nyligen lanserade Ambulansförbundet ett förslag om att förbjuda företeelsen genom en ny lag mot "otillbörlig olovlig fotografering", och nu stämmer också brandmännens fackförbund BRF och Kommunal in i frustrationen. På något sätt måste beteendet stoppas menar man, gärna med förbud om det är möjligt. — Lagstiftare och alla möjliga får slå ihop sina kloka huvuden, på något sätt måste vi hitta inskränkningar säger Ove Halvors som är ombudsman för Kommunal till Tjugofyra7. **Frågan är känslig** och inom både BRF och Kommunal är man medvetna om att det är kontroversiellt att föreslå begränsningar i möjligheten att fotografera på allmän plats. — Även om det är en inskränkning av yttrandefriheten är vi för ett förbud. Det är så många gånger det missbrukas och det är ett arbetsmiljöproblem, säger Ove Halvors.

Om jag står och klipper loss en människa ur en bil och det kommer fram någon och tar kort, det känns så där kan jag säga. Enligt förbunden ska pressfotografer undantas från ett förbud. **BRF och Kommunal** är också överens om att det kan bli svårt att hitta lagstiftning som fungerar mot företeelsen, men på var sitt håll arbetar de nu med frågan. —Det pågår intensiv uppvaktning, säger Peter Bergh från BRF som varit i kontakt med en rad politiker. Bergh menar att ingen man pratar med har varit negativ, utan alla förstår problematiken. Dock har man lite olika åsikter om lösningen. — Problemet är ju att kunna lagföra, men finns en lag har man åtminstone möjligheter. I glesbygden finns ju inte ens poliser. Kommunal förbereder nu frågan och planerar att uppvakta riksdagsledamöter i vår.

— Jag vet inte hur man ska gå till väga men men det måste markeras och skapas riktlinjer, åtminstone kan en utredning väcka frågan om ett moraliskt ansvar, menar Ove Halvors. Under våren kommer också riksdagen att närma sig frågan när justitiutskottet ska behandla en motion från riksdagsledamoten Maria Abrahamsson (M) som syftar till att minska problemet, detta genom att kriminalisera vägran att lyda på olycksplatser. Och för Henrik Johansson som är ordförande för ungefär halva landets ambulanspersonal i Ambulansförbundet, råder ingen tvekan om att det förbud de föreslagit går att genomföra.

Förstasidan förra numret av Tjugofyra7

— Så är det redan i Frankrike. Vi har fått ett nytt samhällsklimat och det måste vi möta, beteendet måste stävas från grunden. JOHAN WANGSTRÖM

Få kommuner arbetar systematiskt med informationssäkerhet

Färre än hälften av landets kommuner arbetar systematiskt med informationssäkerhet. Det visar en omfattande undersökning om Sveriges kommuners informations-säkerhetsarbete som MSB genomfört på regeringens uppdrag. ■ I undersökningen som gjorts i samvekan med SKL har kommuner besvarat ett stort antal enkätfrågor kopplade till olika delar i ett systematiskt informations-säkerhetsarbete. Nära 80 procent av kommunerna har svarat på enkäten i sin helhet. Frågorna rör hur arbetet är organiserat, om det finns resurser för arbetet, i vilken utsträckning kommunerna genomför riskanalyser och informationsklassning, om det finns

kontinuitetsplaner och hur dessa övas. Undersökningen visar även hur samverkan mellan kommuner och länsstyrelser ser ut inom informations-säkerhetsområdet. Undersökningen visar bland annat: • 175 kommuner av 242 svarande anger att de har en informationssäkerhetspolicy som är beslutad av kommunens ledning. • 170 kommuner av 241 svarande anger att de inte arbetar systematiskt med informationssäkerhet. • 102 kommuner av 251 svarande har ingen informations-säkerhetsfunktion som ex. informations-säkerhetschef/-samordnare. Av de kommuner som har en funktion svarar 70 kommuner att den utpekade funktionen för informations-säkerhet arbetar min-

Eftersatt fråga "Kommunledningarna måste verkligen ta tag i frågan. En säker informationshantering är central" Richard Oehme, MSB dre än 10 % av sin arbetstid med informationssäkerhet. • 129 kommuner av 232 svarande anger att det inte finns en process för rapportering och hantering av säkerhetsbrister eller incidenter med koppling till informationshantering inom kommunen. • 141 kommuner av 237 svarande uppger att de saknar kontinuitetsplaner för att hantera bortfall av information i kritiska verksamhetsprocesser inom kommunen. En stor ma-

joritet av de kommuner som har en sådan plan har dock aldrig eller endast enstaka gånger övat dessa. Enligt Richard Oehme, verksamhetschef för samhällets informations- och cybersäkerhet på MSB, visar undersökningen tydligt att det finns behov av åtgärder inom den kommunala verksamheten. — Läget är bekymmersamt, det är inte många kommuner som bedriver ett systematiskt informations-säkerhetsarbete. Kommunledningarna måste verkligen ta tag i frågan. En säker informationshantering är central och sen måste ledningen peka ut och tilldela resurser och tillse att det finns en informations-säkerhetsfunktion som kan arbeta med frågorna, säger Richard Oehme. GUNNO IVANSSON

Alarmeringstjänsten ska åter utredas

■ Uppdraget är framför allt att analysera om myndighet eller bolag bör förordas för en nationell alarmeringsfunktion. Utredaren, som inte offentliggjorts, ska analysera och föreslå hur en nationell alarmeringsfunktion kan inrättas för att samordna samhällets alarmeringstjänst på ett bättre sätt. Ur effektivitets- och kvalitetsperspektiv ska analyseras vilken organisationsform, myndighet eller bolag, som bör förordas. Oavsett vilken form som förordas ska fullständiga förslag redovisas för hur båda alternativen inrättas för att ansvara för alarmeringsfunktionen. Utredningen ska redovisas senast 31 maj 2017. Det blir då fyra år efter att Marie Hafströms levererade den så kallade alarmeringstjänstutredningen 2013. Hon föreslog då att en alarmeringsmyndighet skulle bildas 1 januari 2015 med övergripande ansvar för samordnad behandling av larm till 112.

Öppnar för lokala VMA

■ Fritt för alla att publicera på sin webbplats

Sveriges Radio öppnar för vem som helst att prenumerera och automatiskt publicera VMA-meddelanden på sin egen webbplats.

Tjänsten är gratis och meddelandena kan genom SCBs läns- och kommunkodning visa VMA enbart för den egna kommunen eller länet.

■ De större etermedierna som Sveriges Radio, SVT, TV4, Kanal 5 och Kanal 9 har ett statligt uppdrag att varna och informera allmänheten vid olyckor och allvarliga händelser genom ett så kallat VMA – viktigt meddelande till allmänheten. Räddningsledare och andra behöriga begär via SOS Alarm att Sveriges Radio via radio varnar allmänheten, Sveriges Radio

skickar även informationen vidare till de andra mediebolagen för att nå så många personer som möjligt. Den nya möjligheten för vem som helst att prenumerera på meddelandet gör att ännu flera ser meddelandet och kan vidta de skyddsåtgärder som räddningsledaren rekommenderar.

VMA-meddelanden publiceras även på webbplatsen krisinformation.se men har tidigare skett manuellt.

– Vi har länge önskat att VMA skulle kunna publiceras automatiskt på vår webbplats och i våra appar. När vi i vintras skulle bygga om vår webbplats kontaktade jag Sveriges Radio för att höra om de var intresserade att öppna sitt gränssnitt för den möjligheten och de nappa-

de direkt, säger Kristian Palm, redaktionsansvarig för krisinformation.se.

Sveriges Radio var i en liknande situation, skulle uppgadera sina system och startade ett pilotarbete tillsammans med MSB och krisinformation.se. Resultatet blev att krisinformation.se automatiskt kan publicera VMA-meddelanden samtidigt som de går ut på Sveriges Radio.

Tekniken bygger på den internationella Cap-standard, Common Alerting Protocol. Flera pilottester med informationsgivare är på gång, bland annat med SMHI och vädervarningar.

– Vi har ett pågående försök med automatisk publicering tillsammans med sex norr-

ortskommuner i Stockholmsområdet. Problemet är inte att implementera skriptet och få meddelande att poppa upp på webbsidan, diskussionerna handlar mer om var man ska placera det på webbsidan och var man ska få plats med ytterligare egen information, säger Micke Pettersson, Sveriges Radio.

– Man ska komma ihåg att det är bara VMA-texten som görs tillgänglig via prenumerationen. Handlar det till exempel om förorenat dricksvatten måste mottagaren själv komplettera med information om var det finns tankbilar osv, säger Lena Vretling, beredskapsamordnare på Sveriges Radio.

Man vänder sig i första hand till myndigheter och mediebo-

lag men tjänsten är öppen för alla. Det som krävs är att man tar kontakt med Sveriges Radio och sedan sin webbutvecklare.

– En ytterligare vinst är att Cap gör det möjligt att relativt enkelt få ut ett VMA på andra språk och det finns det ett stort behov av, säger Micke Pettersson.

Kristian Palm tycker att alla kommuner ska ha den här tjänsten; att när det går ett VMA ska det automatiskt hamna på den berörda kommunens webbplats för att få så snabb spridning som möjligt.

– Alla myndigheter som ger ut viktig information till allmänheten borde också använda sig av tjänsten, säger Kristian Palm.

Sjuksköterskorna fick fart på Virve-användningen

På sjukhuset i Vasa låg Virve-apparaterna i flera år oanvända och samlade damm. Ända tills sjukhuset drabbades av ett stort elavbrott. Då dammdes de av och nu används Virve av sjukhusets alla kritiska avdelningar.

■ – Den vanliga telefonen har vi bara som backup, berättar Auli Virtanen, akutsjuksköterska vid Centralsjukhuset i Vasa.

Virve är den finska motsvarigheten till Rakel. Starten var trög och det tog flera år att nå dit man är i dag. De första som fick Virve-apparater var sjukhusledningen och läkarna, men de tyckte systemet var onödigt och vill inte ha dem.

– Apparaterna, som kostade 30 euro månaden, låg oanvända i någon låda och samlade damm. Ingen visste hur de fungerade.

2010 började en förändring när det bestämdes att de skulle tas från ledningen och delas ut till användarna ”på golvet”. I första läget akutmottagning-

– Med Virve blev kommunikationen smidigare och mottagningen av patienter på akuten gick snabbare, säger Auli Virtanen, akutsjuksköterska vid Centralsjukhuset i Vasa.

en. Fördelarna upptäcktes snabbt.

– Kommunikationen blev smidigare och mottagningen av patienter på akuten gick snabbare. Intensivsjuksköterska lyssnar på traumagruppens talgrupp för att vara bättre förberedd när patienten kommer in. Vi har 200 samtal om dagen

till labbet och med vanliga telefonen var det ofta upptaget, det är det aldrig nu.

Även hos sjuksköterskorna fanns ett motstånd. Det var först i och med ett stort elavbrott 2012 när de vanliga telefonerna slogs ut som det blev en bred acceptans. Efter det fick alla kritiska avdelningar

som intensiv, kirurg-, medicin-, hjärtövervakning och barnavdelningar Virve.

– Även vaktmästaren fick Virve. Sjukhuset är ganska stort och vaktmästaren har en egen talgrupp tillsammans med räddningstjänsten. Sjukhuset har nu ett hundratal Virve, säger Auli Virtanen.

Målet bättre datakapacitet

■ Kommersiella operatörer kan bli lösningen på Rakels brister i att hantera större datamängder.

MSBs utgångspunkt är att erbjuda bättre datakapacitet i framtiden.

– Tyvärr har vi inte alla förutsättningar på plats. Vi saknar politiska beslut, ekonomi och vi har inte frekvenserna. Det finns också en hel del teknikfrågor som måste lösas och det kommer att ta ett par år att klara ut, säger Agnes Ericzon, chef för MSBs Rakel-enhet förvaltning och utveckling.

– Vi vet att behoven är omedelbara så vi arbetar intensivt i ett projekt för att snabbt erbjuda datatjänster men med kommersiella operatörer som bärare. Tidplanen är att vi i mitten av januari ska lämna en rekommendation hur vi på snabbaste sätt kan erbjuda datatjänster i Rakel.

Det pågår flera stora infrastrukturprojekt, bland annat arbete att knyta ihop Rakel med de nordiska syster-näten.

– Infrastrukturen byggs ut med ungefär 10 basstationer varje år. Vi arbetar också med robustheten i systemet och har som mål att 2019 ska 75 procent av våra basstationer ha dieseldriven reservkraft. Under fyra år lägger vi 170 miljoner kronor på reservkraft, säger Agnes Ericzon.

Snabböva samverkan med Lego

Desktop Walkthrough – ett lättamt sätt att testa samverkan inför en oväntad händelse.

■ Så presenterades under Rakel-dagen seminariet År ni beredda? Scenariot demonstrerades med legofigurer. Under övningen roteras rollerna som polis, ambulans, Trafikverket, SOS Alarm och räddningstjänsten.

– Det är en metod för att simulera och snabbt iscensätta en övning och få ut mycket kommunikation. Att vara en annan rollfigur än den man är till vardags gör det lättare att uttrycka sina tankar och känslor, säger Eva Sandberg, Usify.

– Det väckte många tankar om hur man skulle kunna jobba och träna lokal samverkan hemma, säger Malin Glantz, Södertälje sjukhus, som testade övningsmetoden tillsammans med bland andra Kenth Johansson, räddningstjänsten Falköping Tidaholm.

Nya nationella riktlinjer

■ De är ett licensvillkor och ska följas

80 nationella talgrupper. Alla organisationer ska ha en sambandsledare.

Det är några av nyheterna i de nya nationella riktlinjerna för användningen av Rakel.

■ – Mycket av arbetet bygger på erfarenheterna från skogsbranden. Där saknades central sambandsledning och det stora problemet var att när det kom användare från hela Sverige hade man inte de lokala talgrupperna, säger Rolf Rudman, Trafikverket, projektledare för de nya riktlinjerna.

Tidigare bestod riktlinjerna av ett huvuddokument och fyra bilagor. Nu har fyra bilagor blivit en.

– Vi har gått från 246 sidor till 43. Texten är kortare, enklare och tydligare, men framförallt har vi fokuserat på metodik. Riktlinjerna talar om för oss hur vi ska samverka med andra organisationer i Rakel. De kan också vara ett underlag för

att planera och utveckla metoder för samverkan tillsammans med andra organisationer.

Några viktiga nyheter :

■ 40 blå och 40 gula nationella talgrupper

■ Alla organisationer ska ha en sambandsledare

■ Grundprinciper i Rakel

■ Begreppen länkning och gruppkommendering ersätts av sammankoppling

De nationella talgrupperna infördes redan i februari.

– Tanken är att i stället för att programmera in alla länsvisa talgrupper kanske det räcker med att man tar med sitt eget län och plus de nationella för att användas vid större händelser.

Sambandsledaren ska ha god kännedom om arbetet i sin egen organisation och egna talgrupper, men framförallt veta i vilka samtalsgrupper han kan samverka med andra myndigheter och organisationer.

Grundprinciperna handlar

om situationsberoende samverkan.

– Vid planerad och rutinmässig samverkan ska man välja så smal talgrupp som möjligt. Spontan samverkan använder så bred talgrupp som möjligt. Tänk på sekretessen. Tänk också på att lednings-talgrupper är avsedda för ledningsfunktionerna.

Riktlinjerna förtydligas också utifrån olika händelser. Flygande enheter har en egen talgrupp som vid behov sammankopplas med insats-talgrupp eller liknande. Mirg (Maritime Incident Respons Group) är ett nytt begrepp, används för rutinmässig samverkan vid insats till sjöss. Raps vid särskilda objekt är en metod för sammankoppling vid särskilda objekt och särskild verksamhet. Vid behov kan industribrandkårer, flygplatsbrandkårer osv, sammankoppla sin talgrupp med en Raps-talgrupp.

– Det här dokumentet kompletterar lednings- och sam-

– Viktigt att komma ihåg är att de nationella riktlinjerna är ett licensvillkor och det innebär att de ska följas, säger Rolf Rudman. Till höger Trond Thoresen från norska Helsedirektoratet.

bandsanalysen som varje organisation ska ha gjort. Tanken är att man ska koll på de gemensamma talgrupperna samt ha en bra metodik och det presenterar vi i de nationella riktlinjerna. Viktigt att komma ihåg är att de nationella riktlinjer-

na är ett licensvillkor och innebär att de ska följas, säger Rolf Rudman.

De nationella riktlinjerna kan laddas hem på MSBs webbplats.

Text och foto från Rakeldagen

GUNNO IVANSSON

Efter miljöskandal och långt uppehåll är den 8,7 kilometer långa tunneln genom Hallandsåsen färdig att tas i bruk – 23 år efter byggstart.

Tunneln ser ljuset – från miljös

BÅSTAD Arbetet startades för 23 år sen, en miljöskandal satte stopp i åtta år. Men nu är det dags; 13 december öppnas tågtunneln genom Hallandsåsen för trafik.

■ Tunneln ska bli ett lyft för järnvägens kapacitet, och är det redan för räddningstjänsten i Båstad.

– Vi har fått en generell höjning av kompetens, det senaste i teknik och material. Vi har kunnat bygga för framtiden och totalt innebär det ökad motivation, alla brandmän tycker det här är ett lyft, säger Pelle Pettersson, operativ chef vid räddningstjänsten i Båstad.

Räddningsfordon som kan köras på räls, batteridrivna klippverktyg, värmekameror och mycket mer. Till det all behövlig övning och utbildning.

Trafikverket står för kostnaderna, har ett 20-årigt avtal med Båstads kommun, och har inte snålat på säkerhet och möjlighet till bra insatser.

Pelle Pettersson har arbetat med tunnelprojektet sedan han anställdes vid räddningstjänsten 2009, varit med och påverkat såväl teknik som metoder.

– Vi har en mycket bra dialog med Trafikverket. De synpunkter vi haft har åtgärdats efter våra önskemål, säger han.

Den 8,7 kilometer långa tunneln kommer att få en slutnota på över 10 miljarder. 32 miljoner kommer räddningstjänsten till godo. I sammanhanget en spottstyver, men mycket för kommunen.

– Torekov fick en ny bil 2006, annars har det inte gjorts några investeringar innan detta. Nu har vi nya fordon, värmekameror. Vi har upphandlat och testat batteridrivna klippverktyg med drifttid på en timme. Ser fram emot att använda dem skarpt, de har fungerat mycket bra när vi testat dem och där tror jag vi kan vara lite banbrytande.

Till det kommer Trafikverkets egna investeringar i själva tunneln kopplat till säkerhet och möjlighet att genomföra insatser.

Pelle Pettersson beskriver det som en intressant resa med utveckling i centrum. De har besökt mässor och övningar, gjort tester, fått nya influenser och idéer, diskuterat teknikutveckling med tillverkare.

Till det kommer mycket övning. Alla brandmän har haft fyra dagars utbildning, inklusive en insatsövning. Sista månaderna har varit intensiva med många momentövningar för att

Kunskap
"Framförallt har vi fått en generell höjning av kompetensen, vi får bättre brandmän."

Pelle Pettersson
 operativ chef
 Räddningstjänsten Båstad

lära sig anläggning, fordon, material. All personal ska kunna hantera alla fordon och verktyg.

– Vi försöker göra allt så likt vardagen som möjligt eftersom all ny utrustning och de nya fordonen ska kunna användas i det vardagliga arbetet.

Samverkansövningar har genomförts med polis och ambulanssjukvård. Under november genomfördes en större övning som ett slags generalrepetition med 150 markörer.

– Vår personal har fått möjlighet till specifik utbildning för räddningsarbete i tunnlar, fått kunskap om hur man gör räddningsarbete på tåg. Men kanske framförallt har vi fått en generell höjning av kompetensen, vi får bättre brandmän.

24 av de 32 miljoner som satsats på räddningstjänsten har gått till två släckfordon och två växelflak, samtliga spårdrivna.

De två specialbyggda släckbilarna (basfordon) är försedda med spårdrift som väger 2,5 ton. För att hålla vikten under 18 ton, kravet för tvåaxlat fordon, har vattentankens kapacitet minskats med 1 000 liter och skum med 200 liter. Spårdriften lyfter upp fordonet från marken och kör på rälsen.

FOTO: TRAFIKVERKET

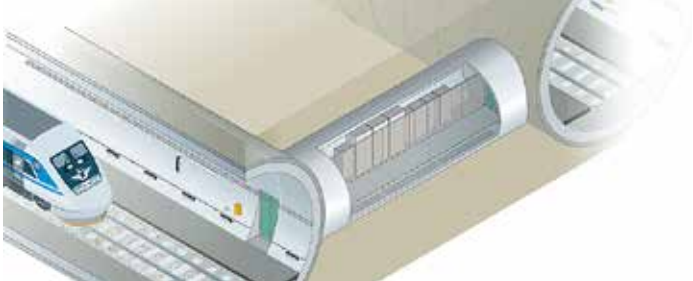
Västkustbanans nya sträckning

GRAFIK: TOMAS ÖHRLING/INFO

Räddningstjänstens spårbundna släckfordon som finns på stationerna i varsin ände av tunneln.

FOTO: PER LARSSON

19 tvärtunnlar förbinder de två huvudtunnlarna.

GRAFIK: PETTER LÖNNEGÅRD

kandal till verklighet

– De får köras i 20 kilometer i timmen, vid blåljus med dubbla hastigheten.

Släckbilarna ska också kunna användas vid vanliga larm. Dessutom kan de bli möjlig extracapacitet vid bränder ute på landsbygden där man kommer närmare händelsen via järnväg.

– Men minst en släckbil och ett växelflak måste alltid finnas i kommunen. Säkerheten i tunneln får givetvis inte äventyras.

Växelflaken, som rymmer åtta kubikmeter vatten vardera, körs ut med lastväxlarfordon. Väl på spåret manövreras de av person på marken. Växelflaken kan även användas för att transportera in personal och utrustning och transportera ut skadade. Totalt kan de fyra fordonen få med 20 kubikmeter vatten in i tunneln.

– Det är väldimensionerat. Tunneln är försedd med ett tomrörssystem, eftersom det inte går att trycka vattnet så långt.

Tomrörssystem innebär att räddningstjänsten kopplar på vatten i den tunnel man befinner sig och tar ut vatten i tunneln där branden är.

– Trafikverket har ingen ambition att vi ska släcka i tunneln om det inte är risk för liv.

Det roterande kutterförsedda borrhuvudet trycktes mot berget och spräckte loss bergväggen.

FOTO: TRAFIKVERKET

Grundinstruktion till lokförare är att de, om det går, ska köra ur tunneln vid indikering på brand. Och vi ser ingen risk för övertändning i tunneln, det är så stora volymer luft.

I långa tunnlar är det vanligt med en parallell servicetunnel, alternativt biltunnel. Men i Hallandsåsen med två parallella järnvägstunnlar används den olycksfria tunneln för att få in fordon och räddningspersonal i tunneln. Angrepp sker via tvärtunnel.

– En servicetunnel hade varit bättre. Nu måste vi etablera oss på spåret med fordonet, vilket tar några minuter, och ha med oss vatten in.

■ Vad är det störst sannolikhet att ni larmas till i tunneln?

– Troligtvis att vara behjälpliga vid utrymning eller att man fått varmgång av tåg. Vi upplever det som liten risk att få in problem i tunnelmiljön, spårområdet är väldigt säkert. I Europa är det få olyckor på järnväg. Larmas räddningstjänst är det oftast incidenter där hjälp behövs.

PER LARSSON

FAKTA

Hallandsåstunneln

■ Tunneln genom Hallandsåsen i Båstads kommun öppnas för trafik 13 december. Kapaciteten på banan ökas från fyra till 24 tåg per timme, möjlig godsvikt fördubblas.

■ Tunneln har två parallella järnvägstunnlar, 8,7 km långa och 9,04 meter i diameter. 19 tvärtunnlar är teknikutrymmen samt även för utrymning och räddning. Minsta och största avstånd till nästa tvärtunnel 226 respektive 518 meter.

■ Bygget startades 1992 och avbröts 1997 efter miljöproblem med tättningsmedlet Rhoca-Gil som innehöll stora mängder akrylamid. Då var en tredjedel av tunneln byggd. Efter tättningsinsatser och miljöarbete fick projektet nytt bygglov och ny miljödom 2003. Arbetet återupptogs 2004 och 2005 började man borra.

■ Cirka två kilometer av tunneln är sprängd, resten borrar.

■ Totalkostnaden beräknas bli 10,5 miljarder kronor (2008 års penningvärde). 1992 var kostnaden beräknad till 1,2 miljarder.

Borrningen

■ Tunneln har byggts med en tunnelbormaskin kallad Åsa, en 250 meter lång tunnelfabrik som jobbat dygnet runt med 20 personer per skift.

■ Åsa arbetar sig fram med ett roterande kutterförsedd borrhuvud som spräcker loss berget. Efter sig bygger Åsa ett vattentätt betongrör. Med hjälp av domkrafter tar Åsa spjörn mot betongröret bakom sig och borrar sig framåt. Borrprecisionen är +/-10 cm på 5,5 km.

■ Totalt har använts 40 000 betongsegment, 54 centimeter tjocka och vardera med en vikt på 12 ton.

■ Ett parti av berget, 300 meter, var av så dålig kvalitet att det för att stabiliseras fick frysas för att göra borrning möjlig.

Räddningstjänsten

■ Deltidsorganisation med stationer i Båstad, Förlöv och Torekov. Båstad och Förlöv ligger vid tunnelöppningarna där specialfordon och utrustning är placerad.

■ Vid larm i tunneln kallas per automatik 30 brandmän. 11 från de egna stationerna, två styrkor från Skåne Nordväst och två från Laholm.

Fler säkerhetslösningar i tunneln

■ Värmedetektorer placerade på banvalen känner av onaturligt höga temperaturer.

■ Värmekameror två kilometer före tunnelöppningarna för att säkra att inte få in brand eller värmepåverkade bromsar eller hjulaxlar i tunneln. Även värmekamera för intrångsdetektering vid öppningarna för information om personer eller djur är på väg in i tunneln.

■ Kameror med 360 graders vridbarhet vid tunnelöppningarna samt i och utanför varje tvärtunnel. Kan urskilja rörelser på upp till 900 meters avstånd. Sköts av Trafikverkets trafikledningscentral i Malmö som kan skicka åtta kamerabilder samtidigt till ledningsplatser utanför tunnelmyningarna.

■ Katastrofmagasin under mark på 100 kubikmeter tar hand om läckage från farligt

goods eller släckvatten för att inte få ner det i mark. Vid utsläpp eller släckningsarbete stängs ventiler och vätskan leds till magasinet.

■ För släckvatten i tunneln finns ett tomrörssystem där räddningstjänsten kopplar på sina fordon och tankar. Vatten in i systemet kopplas på i ena tunnelröret och tas ut i det andra.

■ Automatisk jordning, vilket räddningstjänsten begär hos trafikledningen. Normalt vid järnväg är att räddningstjänsten begär räddningsfrånkoppling och sedan jordar själva.

■ Ledningsplatsbyggnad som räddningstjänst, polis och sjukvård kan använda tillsammans finns utanför tunneln på båda sidor.

■ Automatiskt brandlarm i alla tvärtunnlar och i teknikhus utanför.

LINDSTRÖM

TIOKAMPEN

	4 poäng	3 poäng	2 poäng	1 poäng
1 Djur	Förekommer i hela Europa och norra Asien. Vetenskapligt namn är Sciurus vulgaris.	Bygger bo av ris eller kvistar, eller övertar andras, då ofta större övergivna fågelbon.	Huvudfödan är frön, men också ollon, nötter, tallbark, bär och svamp.	Den rödbruna färgen får vintertid en gråare nyans. Kallas då, främst norrut, för gräverk.
2 De- parte- ment	Bildades 1840 som ett av sju departement i samband med Departementsreformen.	Vid departementet arbetar omkring 350 personer. Ett statsråd på departementet är Anders Ygeman.	1 januari 2015 övertog detta departement ansvaret för krisberedskapsfrågor.	Adressen är Rosenbad 4 i Stockholm. Morgan Johansson är chef.
3 Dryck	Drycken är smaksatt med kinin som ursprungligen var tänkt att fungera som profylax mot malaria.	Den var då tänkt att konsumeras främst i malariaområden i Asien och Afrika.	Moderna varianten innehåller minimala mängder kinin och då bara som smakämne.	Blandas ofta med gin för att skapa drinken där dryckens namn ingår.
4 Ort	Flottiljen F 10 finns här, precis som bilföretaget Koenigsegg.	Förr var Rönne å viktig för transporter till orten. I dag kör turbatån "Laxen" turister här.	Orten är känd för sina lergökar och kallas i folkmun för "Lergökastan".	Trots keruben i vapnet lär namnet inte ha något alls med änglar att göra.
5 Artist	Dotter till fotografen och tidiga Tant Strul-medlemmen Kärsti Stiege och musiker Johan Zackrisson.	Bodde både i Stockholm och i Portugal under uppväxten. Första albumet, Youth Novels, släpptes 2008.	2012 fick hon två Grammis för Årets artist 2011 samt Årets album, Wounded Rhymes.	Hon är född i Ystad 1986 och hennes fullständiga namn är Li Lykke Timotej Zackrisson.
6 På TV	Programmet tilldelades priset Årets underhållningsprogram av Kristallen 2006. Originalidén kommer från BBC.	Tobias Karlsson är en av de medverkande som varit med i samtliga säsonger, utom en, i programmet.	Jurymedlemmar i tävlingen är, och har varit, bl a Ann Wilson och Maria Öhrman. Isabel Edvardsson var med i en säsong.	I programavsnitten bestämmer tittarna tillsammans med juryn vilket par som får lämna tävlingen
7 För- namn	En egyptisk jungfru som led martyrdöden, firas enligt den bysantiska liturgin en dag i slutet av november.	Förekommer med flera olika stavningar, med C eller K och med H eller utan. Namnet lär betyda "ren" eller "kysk".	Är ett av de 25 vanligaste förnamnen i Sverige. Har även förekommit tämligen ofta i den rojalistiska namnlängden.	Poeten Frostenson heter så. Likaså författaren Mazetti och Rapports Sandström.
8 MSB- ställe	På denna plats ligger även Räddningsgymnasiet och Folke Bernadotte Akademin.	Nyligen flyttade flyktingar in på utbildningsortens skola.	Utbildningsorten är belägen cirka 10 kilometer söder om Kramfors.	Naturskön plats mitt i Ångermanälven, alldeles vid Sandöbron.
9 Fisk	I Sverige och Finland återfinns naturligt sex former eller arter av denna fisk.	Har silverfärgat fjäll och gråa fenor. Har även en fettfena som förekommer hos laxfiskarna.	Landskapsfisk i Ångermanland. Förekommer i hela Östersjöområdet samt insjöar i Norden.	Uppskattad matfisk. Rökta varianter är populära men ugnsbakas också ofta.
10 För- fattare	Debuterade 1975 med romanen Attila som delade tidsanda och kom att jämföras med Ulf Lundells Jack.	De personliga erfarenheterna som yngling på väg ut i vuxenlivet låg också till grund för de följande böckerna.	Genombrottet kom med 4:e romanen, Gentlemen som blev film 2014. Henry och Leo Morgans lägenhet är central punkt.	Född 1955 i Stockholm och bosatt nära Kivik. Gift med skådespelerskan Pernilla August 1982-1989.

LÖSNINGAR

Tiokampen

1 Ekorre, 2 Justitiedepartementet, 3 Tonic, 4 Ångelholm, 5 Lykke Li, 6 Let's Dance, 7 Katarina, 8 Sandö, 9 Sil, 10 Klas Östergren

Ordflätan

A	R	O	E	A	L	K	S	I	F	T	U	L
T	O	K	P	R	E	S	O	P	R	K	G	U
I	T	E	R	L	Ö	R	J	D	R	R	M	
S	Y	L	T	A	K	I	M	R	U	S	T	E
L	B	R	O	G	N	L	O	L	K	T	A	V
L	Ö	G	I	S	R	Ä	D	M	S	R	B	A
A	R	F	K	V	N	Ö	S	V	A	O	E	P
T	L	A	R	K	R	N	Y	F	M	R	S	
I	R	E	F	G	O	R	A	K	F	M	U	I
V	A	S	A	R	T	E	N	L	Å	Ö	R	L
L	Ö	G	I	S	R	Ä	D	M	S	R	B	A
L	B	R	O	G	N	L	O	L	K	T	A	V
S	Y	L	T	A	K	I	M	R	U	S	T	E
I	T	E	R	L	Ö	R	R	J	D	R	R	M
T	O	K	P	R	E	S	O	P	R	K	G	U
A	R	O	E	A	L	K	S	I	F	T	U	L

ORDFLÄTAN

Hitta ord i bokstavsmyllret. De kan finnas vågrätt, lodrätt, diagonalt, vara skrivna från höger till vänster eller tvärtom.

Vi söker tio maträtter som kan ses på det traditionella julbordet!

A	L	T	S	L	A	D	U	O	R	K	O	R
R	Ö	R	A	A	N	O	S	S	N	A	J	A
A	E	R	D	T	D	S	E	M	Å	L	B	G
L	N	V	E	V	A	H	A	U	N	E	R	N
L	E	G	B	H	R	O	V	K	Å	A	Ä	I
U	T	U	Ä	E	A	L	B	L	M	B	Z	N
B	O	K	U	M	N	O	E	K	T	A	Y	G
T	X	V	L	D	L	S	D	N	Ö	V	A	G
T	R	A	K	N	I	K	S	L	U	J	R	Ä
Ö	E	R	S	P	O	L	I	P	A	N	H	L
K	R	O	P	E	R	A	N	T	J	T	A	N
T	O	A	L	L	A	G	U	R	R	Ä	G	I
V	Ö	R	T	L	I	M	P	A	F	L	L	L
V	A	S	A	R	T	E	N	L	Å	Ö	R	L
I	R	E	F	G	O	R	A	K	F	M	U	I
T	L	O	A	R	K	R	N	Y	F	M	R	S
A	R	F	K	V	N	Ö	S	V	A	O	E	P
L	Ö	G	I	S	R	Ä	D	M	S	R	B	A
L	B	R	O	G	N	L	O	L	K	T	A	V
S	Y	L	T	A	K	I	M	R	U	S	T	E
I	T	E	R	L	Ö	R	R	J	D	R	R	M
T	O	K	P	R	E	S	O	P	R	K	G	U
A	R	O	E	A	L	K	S	I	F	T	U	L

Handläggare med plats i rymden

Oskyldigt dömd till 15 år i universums säkraste fängelse på planeten Mars. Jorden har utplånats i ett misslyckat försök att spränga en meteorit på kollisionskurs. Enda flyktvägen är ut i rymden.

■ Situationen kan tyckas mörk och hopplös, men så är inledningen i science fiction-boken *Flykten från Mars* – ett intergalaktiskt rymdäventyr. En värld som rimligtvis ligger mycket långt från livet för en handläggare vid en statlig myndighet. Bokens författare, Magnus Levein, arbetar till vardags med databaser och spridningsberäkningar för farliga ämnen vid MSB.

– Fröet till boken såddes redan under gymnasiet när jag var tvungen att hitta på något att skriva uppsats om. Några år senare var Sagan om ringen aktuell och jag tyckte det var en häftig berättelse. Det tråkiga var att spänningen i så hög grad byggde på våld. Det borde gå att skapa spänning utan att det bygger på våld, berättar Magnus Levein.

Det har tagit mer än tio år att få den färdig, han började skriva på berättelsen 2002. Det kan tyckas som en lång tid men kreativt skrivande är sällan något som faller på utan ansträngning.

– Bitvis har det varit väldigt jobbigt. När man arbetar har man inte tid och när man har tid saknas ibland inspiration.

Handlingen i *Flykten från Mars* utspelar sig på 2120-talet på Mars. Planeten har koloniserats och där finns två underjordiska städer. Berättelsen inleds

En intergalaktisk resa genom tid och rum, in i den interstellära rymden, på väg mot det svarta hålets ödesdigra händelsehorisont. – Vissa saker är fiktion och annat har jag researchat fram. Riktigt var gränsen går mellan vetenskap och min beskrivning av universum är det upp till läsarna att lista ut, säger Magnus Levein, författare till boken *Flykten från Mars*.

FOTO: JOHAN EKLUND

Magnus Levein

med att bokens ena huvudperson Míd (uttalas med långt i) oskyldigt dömts till 15 år i planetsystemets säkraste fängelse. Trots det lyckas han tillsammans med Adela, född på jorden, fly ut i rymden.

Under sin intergalaktiska rymdresa hinner de två ungdomarna brottas med både vardagsbekymmer och livsfrågor. Författarens yrke har inte gått spärlost förbi, boken innehåller också krisberedskapsfrågor.

– Tror kanske att den inte är riktigt som andra science fiction-romaner. Jag är intresserad av teknik och vetenskap och det här med rymden är häf-

tigt. Jag tycker om att förklara saker. Vissa saker är fiktion och annat har jag researchat fram. Riktigt var gränsen går mellan vetenskap och min beskrivning av universum är det upp till läsarna att lista ut.

Han har gett ut boken på eget förlag genom print-om-demand-tekniken. Boken är förhandtryckt i en begränsad upp-

laga men kan beställas i bokhandeln och på nätet. Om det blir en fortsättning på författandet har han inte bestämt.

– Jag får se, blir det fler böcker blir nog ämnet något helt annat, säger Magnus Levein.

GUNNO IVANSSON

”Silver Award” till Nationens beredskap

Filmen ”Nationen beredskap” har belönats med ”Silver Award” på World Media Festival i Hamburg.

– Priset är ett kvitto på att de flesta tycker det är en bra film, säger Michael Wermelin, MSB.

■ Filmen med undertiteln ”Händelser med farliga ämnen” har tagits fram av samverkansområdet farliga ämnen. En första version togs fram 2003.

– Den nya filmen är framför-

allt mer lättillgänglig, alla ska förstå vad som sägs utan förkunskaper. Den är också filmmässigt mycket proffsigare och bättre, säger Michael Wermelin, MSB.

Filmen har en bred målgrupp och används i många utbildningar, ska till exempel kunna visas i gymnasietes årskurs 3. Den är en introduktion till ämnesområdet för de som börjar i yrken berörda av området som räddningstjänst, polis, tull, sjukvård, försvaret m fl.

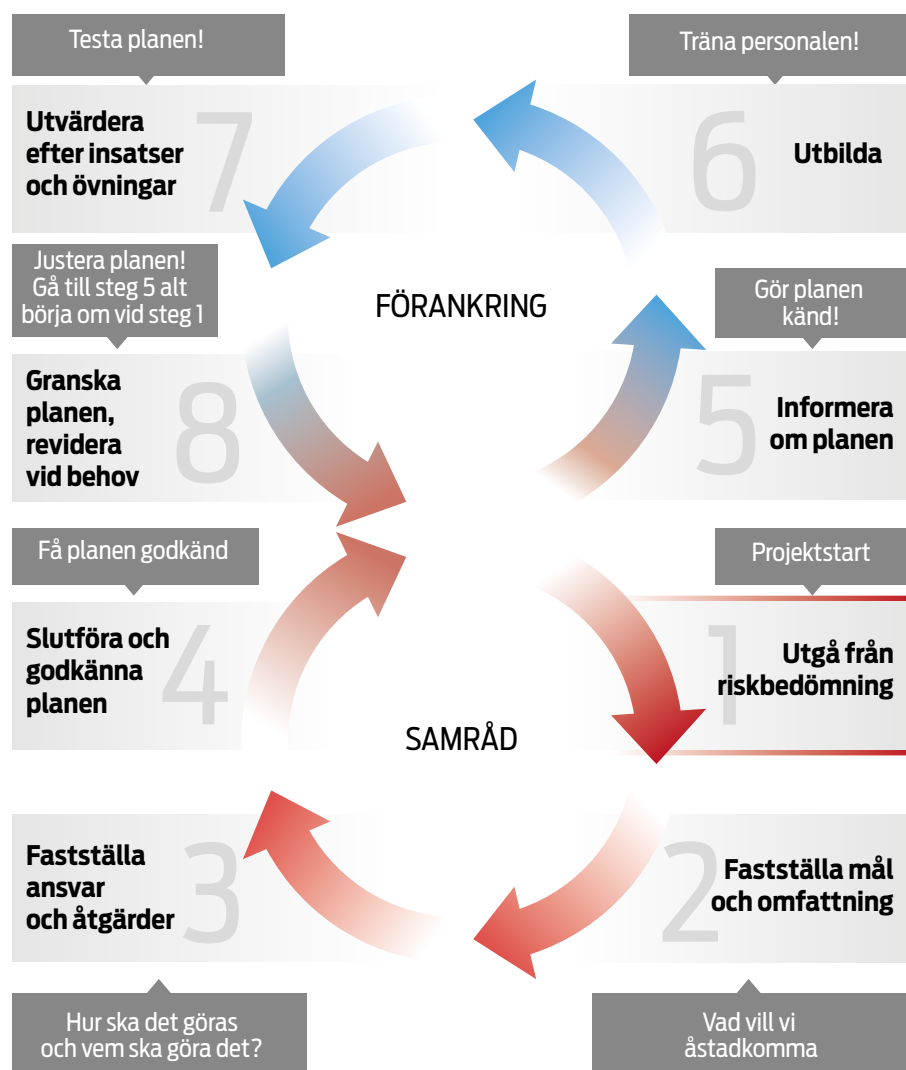
Första delen är en spelfilm

på 23 minuter som övergripande förklarar farliga ämnen, var i samhället de finns och vilken beredskap vi har. Fördjupningsdelen på två och en halv timme innehåller intervjuer med myndighetspersoner som förklarar vad respektive myndighet arbetar med.

Filmen är producerad av TakeOff och finansierades genom det statliga krisberedskapsanslaget.

Michael Wermelin, MSB, med Silver Award-diplomet från World Media Festivalen i Hamburg.

Den nya processmodellen för insatsplanering av Seveso-verksamheter. Är riskbilden oförändrad ligger man kvar och snurrar i den övre delen av "åttan". Ändras risken går man ner till den nedre delen och börjar om.

Sverige har genom åren fått kritik från EU för att kommunerna inte insatsplanerat ny modell för planeringen som man hoppas ska bli ett bra stöd. Modellen är dimerad insats i samverkan mellan flera organisationer.

Insatsplanering i åtta steg

■ Ny modell ska ge räddningstjänsterna bättre stöd

Sverige har genom åren fått allvarlig kritik från EU för att räddningstjänsterna saknat insatsplaner för Seveso-anläggningar.

En ny vägledning hoppas MSB ska bli ett stöd till kommunerna för bättre insatsplanering.

– Vi är övertygade om att modellen fungerar och att resultatet blir bra. Det vi har framför oss är att sprida information och se till att räddningstjänsten får det stöd de behöver för att kunna använda processen, säger Ove Brunnström, MSB.

MSB kände till att engelsmännen hade ett intressant koncept och besökte deras Emergency Planning College norr om London.

– Vi gick en tvådagars-utbildning och fick en riktig aha-upplevelse av det de tryckte hårt på, processen som leder fram till

planen. Egentligen handlar det om mentalförberedelse.

Grundprincipen är att man utgår från riskbedömningen.

– Risken är den viktigaste delen av processen och att sätta målen för insatsen. Sen fastställer man ansvar och åtgärder. Då har man första delen, pappersplanen klar – kvittot på att alla samarbetspartner är med i processen.

– Nästa del – minst lika viktig – är att "sälja in" idén, implementera planen. Första delen handlar om att informera alla berörda, nyckelpersonal utbildas och sen övar man planen. Man övar inget annat än planen som testas och justeras. Det kan vara en skarp händelse som leder till att man justerar planen. Det kan också vara en händelse som inträffat någon annanstans.

Modellen översattes till svenska och Skellefteå anmälde sig som frivilliga att testa

metoden när de skulle insatsplanera för oljehamnen. I planeringen deltog företagen som har produkter i hamnen, hamnchefen, kommunen, sjukvården, polisen och Kustbevakningen. Man hade tre heldagsträffar med fyra veckors mellanrum.

– Jag tror på metoden och vi använder den nu vid insatsplaneringen för underjordsgruvor. Både för oljehamnen och underjordsgruvorna visar planeringen på ett investeringsbehov som inte blivit lika synbart om vi insatsplanerat på traditionellt sätt, säger Mattias Hagelin, räddningschef i Skellefteå.

Räddningstjänsten Östra Götaland testade modellen på

Joar Hjertberg

Ove Brunnström

eget initiativ vid insatsplaneringen för oljehamnen i Norrköping. För att skilja modellen från traditionell insatsplanering myntade Mattias Hagelin uttrycket "stridsdokument".

– Många inom räddningstjänsten tänker insatsplanen som kartmaterial i en röd pärm där det också finns lite ritningar om brandcellsgränser, brandtekniska installationer och ibland information om vilka ämnen som finns. Det är givetvis viktigt men inte planen, därför börjar vi prata om "stridsdokument" i stället, säger Joar Hjertberg, räddningstjänsten Östra Götaland.

Modellen är scenariobaserad och för oljehamnen valdes brand i cistern, utsläpp av

brandfarlig vätska som antänds och utsläpp av brandfarlig vätska som inte antänds. Resultatet av första mötet blev en väldigt massa frågor. Vilken förmåga har vi, vad klarar vi?

– Det många saker man tror att räddningstjänsten löser, men det är viktigt att vi vågar var tydliga mot våra politiker, det här klarar vi och det här klarar vi inte.

Insatsplanen var inte ens klar innan den prövades när oljehamnen i april drabbades av ett bensinläckage på 120 kubikmeter.

– Även om inte scenariot var exakt beskrivet så visste vi konsekvenserna och där var vi väldigt rätt ute. Vi hade också identifierat vilka problem vi skulle ställas inför och vilken kunskap som behövdes. Precis såna problem fick vi när olyckan skedde.

GUNNO IVANSSON

Seveso-verksamheter. Orsakerna är flera och nu har MSB tagit fram en utformad för att användas för händelser som kräver en snabb och ko-

Sverige hårt kritiserat av EU

Sverige har fått hård kritik för att man inte lever upp till Seveso-direktivet.

■ När Seveso 2-direktivet trädde i kraft 1999 innebar det krav på kommunala insatsplaner för de knappt 200 Seveso-verksamheterna i den högre kravnivån. Redovisning till EU ska ske vart tredje år. Den första rapporten som lämnades till EU 2002 var alarmerande, blott 5 procent av anläggningarna hade insatsplanerats av räddningstjänsten.

Det var så illa att Sverige fick chans till en extra redovisning och kom då upp i 35 procent. EU var fortfarande missnöjt och hotade med EU-domstolen för att direktivet inte efterlevdes. Ett intensivt arbete inleddes och 2007 hade 100 procent av verksamheterna insatsplaner. Planerna ska även övas vart tredje år. Vid redovisning-

en i år fanns insatsplaner för 93 procent av Seveso-verksamheterna men bara 43 procent hade övat planerna.

På MSB var man konfunderade eftersom insatsplanering är en förutsättning för att leva upp till LSO och en fundamental del av det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Tillsammans med representanter för räddningstjänsterna undersöktes varför det inte fungerade.

– Då framkom att det rådde begreppsförvirring. Vad är en insatsplan? För några är det ett insatskort. Förväntningar var oklara och det saknades stöd och vägledning, säger Ove Brunnström.

Här kan handledningen laddas hem:

<https://www.msb.se/sv/Insats--beredskap/Brand--raddning/Insatsplanering/>

Vill helst ha info i brevlådan

I Norrköping har kommunen genomfört två informationskampanjer om Seveso-anläggningar. Utvärderingen av kampanjerna visar att invånarna helst vill ha information i brevlådan.

■ Norrköping har många Seveso-anläggningar och 2013 skickades det ut en tredelad vikkfolder till områden runt verksamheterna.

Den gick ut till alla hushåll i Norrköping, Skärblacka och Kista. Även berörda områden i Linköpings kommun samt företag i närheten av Seveso-anläggningarna. Vilka områden den skulle distribueras till var inte självklart.

– Vi fick ganska många frågor från personer som reso-

nerade att jag besöker Norrköping ibland, varför fick inte jag foldern? Vi har E4:an och stambanan, ska vi informera alla som passerar Norrköping? Vi resonerade att någonstans måste vi dra gränsen och fokusera på de som bor och verkar i området till vardags, säger Joar Hjertberg.

Utöver utskicket av foldern försökte man uppmärksamma kampanjen i media.

– Det skrivs mycket om Seveso-verksamheter i Norrköping men att få ut den information som vi vill är inte så lätt. Ibland lyckas vi, men det är alltid svårt att veta vilken bild som presenteras i media. Oftast är det artiklar om att det är livsfarligt att bo i Norrköping.

En utvärdering visade att de

flesta föredrar att få informationen i brevlådan, att de flesta faktiskt uppfattade budskapet korrekt samt att de inte oroades av information.

– Foldern verkar vara ett effektivt sätt att nå ut med information, men vi måste göra mer. Vi når inte alla. Vi måste hitta vilka vi inte når och varför. I sociala medier når vi många men inte alla. Kan vi göra sms-utskick? frågar sig Joar Hjertberg.

Ledningssystem inte lika med säkerhet

Ledare på högsta nivå har ett ansvar för att deras verksamhet bedrivs på ett säkert sätt.

– Problemet är att de vi vill nå inte själva ser behovet i samma utsträckning. Det vi vill försöka ändra på genom en utbildning, säger Per Brännström på Svenska petroleum och biodrivmedelsinstitutet, SBPI.

■ Efter en rad stora internationella olyckor inom oljeindustrin 2005-2010 ansåg den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD att något måste göras. I Sverige tog SBPI initiativ till en utbildning i processsäkerhet för höga chefer i Seveso-företag på den högre kravnivån.

I mars i år arrangerades den första utbildningen av SBPI och Innovations- och kemiindustrierna i Sverige (Ikem) i samverkan med MSB. Målet med utbildningen är att medvetandegöra chefer om deras roll och ansvar.

– Ledare i högriskverksamheter har en skyldig-

Per Brännström

het att göra vad man kan för att hindra olyckor som kan skada människor och miljö.

Olyckor leder till enorma kostnader och ett medvetet arbete med ledarskap och fokus på processsäkerhet får betydelse. Vi vet också att ett gott säkerhetsarbete leder till ökad effektivitet och kostnadsbesparingar.

Historiskt sett har säkerhet handlat mycket om tekniska lösningar och ledningssystem. Men om man vill förbättra säkerheten måste man titta på hur en organisation jobbar och säkerhetskulturen.

– Vill man raljera lite kan man säga att den tidigare sortens ledarskap hade en policy som klistrades upp på väggen och så var det bra med det. Men det räcker inte om man vill uppnå ett fungerande processsäkerhetsarbete i sin organisation. Högriskverksamhet

måste styras aktivt, det är inte en passiv sak som att man pekar på ett ledningssystem och så är man nöjd.

Processsäkerhet kräver ett ledarskap med en bild av vad man vill uppnå. Att kunna entusiasmera och göra frågorna intressanta är viktigt liksom att ge personalen reella möjligheter att påverka.

– Då ska man inte vara rädd för att höra jobbiga saker. Det är en del av ledarskapet att ha tolerans i organisationen för att säga jobbiga saker. Det finns alltid indikationer på att det inte fungerar bra och då gäller det som ledare att våga höra det.

I Sverige finns omkring 400 så kallade Seveso-företag. Sverige har varit förskonade från stora olyckor och säkerheten betraktas som god.

– Det görs ett utmärkt arbete men det finns många saker som kan bli bättre. Att det inte kan hända här i Sverige är en farlig inställning, säger Per Brännström.

Närhet viktigt för utbildning

■ Förslag på omfattning av Rib-utbildning efter behov

Närhet är avgörande.

Det var beskedet från deltagarna när MSB hade tre hearingar om utbildningen.

■ Räddningstjänsterna har hög personalomsättning bland deltidsbrandmännen. Men det antal som går utbildningen i räddningsinsats står inte i paritet med omsättningen.

– Jag är skakad över era svar. Det finns ett utbildningssystem, men för få genomgår det. Låter lite skakigt att skickas ut på insats efter två veckors preparandutbildning, sade Åke Jacobsson, moderator på träffen och tidigare räddningsdirektör i Storgöteborg.

Utbildningen av deltidsbrandmän, eller räddningspersonal i beredskap, var den absolut hetaste frågan på dagordningen när MSB hade anordnade träffar med kunderna.

De flesta representanter från räddningstjänsterna redovisade problem med hög personalomsättning, framförallt med koppling till svårigheter att kombinera med huvudanställning och privatliv.

Att insatsstyrkor innehåller brandmän som inte har den vedertagna utbildningen är ett problem, men för många finns inget alternativ.

– Vi kan inte vänta till brandmännen fått utbildning och

”Jag gillar Rib-systemet, det är fantastiskt. Men vi kanske måste satsa mer på frivillighet.”

Anders Ahlström, brandchef, Uppsala

C-körkort innan vi stoppar in dem i vaktgrupper, det funkar inte. Nu har vi i stället utökat den egna preparandutbildningen från två till tre veckor, sade Tomas Fransson, Västra Mälardalens räddningstjänst.

– Omsättningen är en utmaning, men den finns även i andra yrken. Vi tar det på allvar, men det är lätt att bara se problemen med att hinna utbilda i stället för hur vi kan lösa det. Självklart ska vi ha en rimlig utbildningsnivå så fort som möjligt. För höga utbildningskrav innan Rib-medarbetarna kan åka skarpt är dock inte trovärdigt, jämför med hur glada vi är över att ha räddningsvårn som åker på larm, vilken utbildning har de? Och våra invånare förutsätter att det kommer någon när de larmat, sade Anders Ahlström, brandchef i Uppsala.

Han ser risken att det till slut blir så höga krav för yrket att det inte blir hållbart.

– Jag gillar Rib-systemet, det är en fantastisk tjänst. Men vi

Anders Ahlström, Uppsala, gillar Rib-systemet, men tror ändå att det kanske måste satsas mer på frivillighet. FOTO: PER LARSSON

kanske måste satsa mer på frivillighet. Jag kan fortfarande bli tokig när jag tänker på hur tillkomsten av trygghetsstyrkor stoppades. Trygghetsstyrkorna skulle i viss utsträckning kunna agera som både brandmän, ambulanssjukvårdare och poliser. Det stoppades för att det inte skulle bli tillräckligt god kvalitet. Att ingen kommer skulle alltså vara bättre än att någon som kan hjälpa till kommer. Jämför det med att det går att ha frivilliga poliser i London. Vi måste söka en god men rimlig nivå, sade Ahlström.

Utbildningens omfattning

diskuterades och att man innan den bestäms först bör titta på vilken förmåga som behövs.

– MSB har frågat vilka behov vi har. Vi kanske skulle vända på resonemanget och fråga vad Sverige och MSB vill att vi ska kunna, det borde mer prägla utbildningen, sade Sven-Åke Josefsson, räddningschef i Södra Älvsborg.

Dagens räddningstjänst är mer differentierad än tidigare, både till styrkors storlek och uppgifter. Det borde öppna för fler alternativ i utbildningen framförde flera.

– Det kanske går att göra utbildningen i olika block där man kan välja bort de man inte använder, sade Björn Svensson Mälardalen.

Peter Bergh, Brandmännens riksförbund, höll med:

– Vi har några heliga kor som behöver tas upp, en är rökdykning. Det borde gå att plocka bort vissa paket ur utbildningen. Jag tror på mer utbildning på hemmaplan och mer differentierat. Men det måste också finnas någon form av certifiering så det blir likvärdigt.

Peter Bergh

I mentometerfrågor ansåg deltagarna på hearingen att innehållet i dagens utbildning till stor del motsvarar behovet. De allra flesta ansåg att de själva eller i samverkan med andra skulle kunna genomföra Rib-utbildningen, men många ansåg också att det skulle försämrats kvalitén. Närheten till utbildningen värderades högt.

– Jag uppfattar det entydigt; MSB bör titta på närhetslösning som kan kvalitetssäkras, sammanfattade moderatorn Åke Jacobsson.

PER LARSSON

Meningslöst om inte behov stöttas

– Utbildningen måste utvecklas utifrån de behov räddningstjänsten har. Om inte behoven stöttas är utbildningen rätt meningslös.

Det konstaterar Petter Nelin, biträdande projektledare i MSBs översyn av utbildningen inom skydd mot olyckor.

■ MSB genomförde i november tre träffar i Umeå, Stockholm och Revinge där myndigheten informerade om sina tankar och deltagarna framförde sina önskemål. Totalt medverkade ett 40-tal representanter från räddningstjänster och branschen i övrigt.

Även om myndigheten för

en kontinuerlig dialog med de som nyttjar utbildningen är det nyttigt med större träffar, anser Petter Nelin.

– Det är viktigt att testa aktörernas uppfattning. Jag uppfattar att de som kom var nöjda med att vi efterfrågade deras åsikter och vi var också mycket nöjda. Ofta har vi fokus på vad vi gör, nu fick också besked om vad mottagarna tycker. I huvudsak är de ganska nöjda med den utbildning vi har, MSB är bra på utbildning.

En viktig fråga för Petter Nelin under träffarna var den samlade synen på utbildning, att MSB och räddningstjänsterna har samma uppfattning

om innehåll i kurser och mål för hela utbildningssystemet.

– Det är viktigt att vi når ut med information om tanken med systemet som ska stötta reformen om skydd mot olyckor. Exempelvis att man känner till systematiken med A-, B- och C-steg i vidareutbildningen.

Deltagarna framhöll närhet till utbildningsplats som en viktig parameter för framtida utbildning, och då framförallt när det gäller utbildning för rädd-

Petter Nelin

ningsinsats (Rib-utbildning) för deltidsbrandmän.

– Det hade MSB fångat upp redan när översynen tillsattes och frågan finns med i direktiven. Det måste säkerställas att den möter behovet av att grundutbilda deltidspersonal. Sen finns avvägningar för hur man tillgodoser det på bästa sätt. Räddningsinsats är en volymmässigt stor utbildning och det är viktigt att den fungerar. Ändrar vi förutsättningar, då gungar det till någon annanstans, säger Petter Nelin.

– För vidareutbildningen överlag behövs kontinuerlig utveckling. Och för fortbildningen är det viktigt att den fyller de luckor i utbildningen som

räddningstjänsten inte kan få på annat sätt.

För den tvååriga SMO-utbildningen (skydd mot olyckor) har gjorts bedömningen att den i allt väsentligt ska bedrivas ungefär som i dag, eventuella behov av förändringar kan genomföras i det löpande utvecklingsarbetet.

I utbildningsöversynen har möten med en rad organisationer genomförts. Nu handlar det om slutanalys och skrivande. I januari ska översynens förslag överlämnas till Cecilia Looström, avdelningschef för utbildning och beredskap på MSB.

PER LARSSON

Här ska utbildningen tas till en ny nivå. Dennis Göransson i den lokal i Revinge på 850 kvadratmeter som håller på att byggas om till lednings- och träningsanläggning.

FOTO: PER LARSSON

FAKTA

Driver

■ Driver (Driving Innovation in Crisis Management for European Resilience) är ett EU-finansierat forsknings- och demonstrationsprojekt.

■ Målet är utvecklad krishanteringsförmågan vid allvarliga samhällsstörningar, främst på nationell, gränsöverskridande eller EU-nivå.

■ 37 aktörer från 15 länder deltar i projektet som startade 2014 och pågår till 2018.

■ För Sverige medverkar MSB och FOI.

■ Sex plattformar som ska kunna kopplas samman ingår i utvecklingen av en miljö för att testa och utvärdera krishanteringslösningar, så kallad testbädd.

■ Revinge och Sandö deltar som en plattform. De övriga finns i Frankrike, Italien, Nederländerna, Polen och Tyskland och med olika inriktningar.

Här ska krishantering utvecklas

■ Revinge/Sandö en av sex samarbetande plattformar i EU-satsning

REVINGE

Revinge och Sandö tillsammans är en av sex plattformar där man ska kunna testa och utveckla krishanteringsförmågan i Europa.

– Grundtanken är en testbäddsmiljö där plattformarna ska kunna kopplas ihop och arbeta tillsammans, säger projektkoordinatorn Tanja Ståhle.

■ EU-projektet Driver har ett brett perspektiv. De övriga fem plattformarna finns i Frankrike, Italien, Nederländerna, Polen och Tyskland.

– Tillsammans med FOI verkar MSB för att som en viktig del i arbetet skapa en levande utvecklingsmiljö. En möjlig aktivitet är en simulerad händelse i Italien som både Nederländerna och Sverige kan öva eller träna mot. Interaktivitet, mobilitet och flexibilitet är ledord i arbetet, säger Tanja Ståhle.

För ändamålet, och med stöd av EU-medel, bygger MSB om en befintlig lokal på 850 kvadratmeter till en ny, uppdaterad lednings- och träningsanläggning (LTA) i Revinge. Först

Djupanalys

”Vi kommer att kunna ta utbildning och övning till en helt annan nivå”

Tanja Ståhle, projektkoordinator, MSB

fanns förslag på en ny anläggning för 22 miljoner kronor, vilket ströks.

– Det blir inte elegant, men mycket funktionellt och vi bygger in mobil och flexibel teknik och kommer att göra något bra av det vi redan har, säger Dennis Göransson, som projektleder ombyggnationen.

Investeringskostnaden beräknas i stället hamna på 2,5 miljoner, i huvudsak kostnader för kablage och digital utrustning.

Anläggningen ska kunna vara en flexibel ledningsplats eller skadeplats med olika typer av digitala lösningar för simulering, dokumentation och utvärdering.

Fordon som ingår i övningen kan köras in i lokalerna, andra

delar av övningen kan integreras på skärm. I lokalerna finns utrymmen för motspel, spelledning och övningsledning.

– Vi har dessutom redan ett väl utbyggt övningsfält med möjlighet att sammanföra fysiska och virtuella miljöer, säger Tanja Ståhle.

Avsikten är att förenkla överföring av information, bilder och data, mellan lokaler och digitala system. Deltagaren ska kunna sitta var som helst, exempelvis i Sandö, och i realtid se vad som sker på övningsfältet.

– Övningsledningen kan ha koll på vad som sker på fältet eller hos spelledningen, observatörer kan se vad övningsledningen gör. Allt som görs kan tidssynkas och vi kan få djupa-

re analyser. Vi kommer kunna ta utbildning och övning till en helt annan nivå.

I april ska Revinge vara värd för en aktivitet som genomförs tillsammans med Polen. Med hjälp av övningsmetodik ska stödverktyg och metoder för gränsöverskridande samverkan utforskas.

Samtidigt ska arbetet även kunna förgrenas på nationell nivå, det handlar inte bara om samverkan mellan länder.

– Länsstyrelsernas ledningsplatser ska kunna kopplas samman med oss, säger Dennis Göransson.

Han ser fler möjligheter med lednings- och träningsanläggningen, som att kunna erbjuda ledningsträning åt räddningstjänsten med den övade personalen på hemmaplan och motspel på MSBs plattform.

– Kan vi kopplas upp oss med andra EU-länder ska vi även kunna koppla upp oss mot räddningstjänsten på ett enkelt sätt.

– Det häftiga vore om vi kan hämta scenarior från verkliga

händelser. Man kan också tänka sig att vi för MSBs egna utbildningar har räddningsledare som övar här och att övriga styrkan kan följa och delta hemma från egna räddningstjänsten, säger Dennis Göransson.

Under 2017 kommer MSB vara värd för en större scenariobaserad aktivitet som i olika steg och med större komplexitet ska fortsätta undersöka möjliga lösningar för krisberedskapen och testbäddens funktionalitet.

Under projektiden kommer anläggningen att testas mot uppdragsfinansierade kurser för att optimeras.

– Vi ska ha anpassade lösningar som blir användbara i ett längre perspektiv. Satsningen stödjer MSBs grunduppdrag att utveckla den svenska krisberedskapen, möjliggör nya perspektiv inom tvärsektorielt utvecklingsarbete samt bidrar till uppbyggnaden av MSBs roll i det europeiska samarbetet, säger Tanja Ståhle.

PER LARSSON

Övertro på värmekamera?

■ Totalskada när kontrollerad villa började brinna igen

Villan klarade sig hyggligt (infällda bilden) sedan två styrkor släckt branden. Efteråt genomfördes ventilering och flera kontroller med värmekamera. En stund efter att räddningssenheterna lämnat platsen började det brinna igen och villan blev totalförstörd.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN ÖSTRA GÖTALAND

■ Att räddningstjänsten genomför säkra och effektiva insatser är viktigt. Att det inte alltid lyckas fullt ut, känner vi i branschen till.

Därför är det extra viktigt att försöka dra lärdomar när tydliga brister upptäcks.

En vardagsförmiddag vintern 2015, larmades Räddningstjänsten i Östra Götaland ut med två styrkor samt yttre befäl till en villabrand mellan Norrköping och Linköping.

Det yttre befälet kom först till platsen och möttes av kraftig brand ut från ett köksfönster i anslutning till en altan. Släckinsats genomfördes omgående med hjälp av handbrandsläckare.

När första släckstyrkan kom till platsen påbörjades utvändigt släckinsats med konventionell metod, varpå branden slogs ner.

När båda släckstyrkorna var på plats tog sig två rökdykargrupper in i villan. De släckte återstående brandhärdar och genomsökte byggnadens botten och övre plan. Därefter genomfördes ventilering och

kontroll med värmekamera.

Klockan 11.30 avslutade räddningsledaren räddningsinsatsen och genomförde själv en kontroll med värmekameran innan samtliga räddningssenheter lämnade platsen.

Denna sista mätning hade försiggåtts av ett flertal mätningar av annan brandpersonal.

Kvar på platsen var endast yttre befäl som i ett grannhus samtalade med den drabbade familjen. Då rusade en annan granne in och meddelade att det brann i huset igen.

När yttre befälet kom ut var branden fullt utvecklad i såväl byggnadens bottenvåning som övre plan. Befälet larmade SOS och en ny räddningsinsats vidtog.

Resultatet efter denna insats blev en totalskadad byggnad.

Östra Götaland är definitivt inte ensamma om denna typ av händelser. Därför är det bra om övriga räddningstjänster i Sverige kan ta del av de er-

farenheter som gjordes.

Räddningstjänsten har genom Johan Nordström genomfört en omfattande olycksutredning kring händelsen och samlat ihop ett antal värdefulla lärdomar för framtiden. Många är av karaktären att de borde vara intressanta för andra räddningstjänster i Sverige.

I utredningen analyseras flera intressanta områden, bland annat:

■ Hur värmekameror används och att det kanske finns en övertro på dem

■ Hur en relativt låg vindhastighet kan bidra till en mycket snabb brandspridning, beroende på öppningar i fastigheten i samband med efterföljande ventilering.

■ Hur rutiner kring efterkontroll av brand i träbyggnader kan förbättras.

Utredaren lyfter fram ett antal faktorer som genom åren kan ha bidragit till att räddningsinsatser avslutas mycket snabbare i dag än för kanske 15 år sedan.

Det kan vara allt från måldokument om att en viss procentandel av insatserna ska avslutas inom en viss stipulerad tid, Polismyndighetens önskemål att inte röra till det för mycket efter genomförd insats, till en övertro på modern teknik före egen faktisk kompetens.

Som alltid med olycksutredningar, är det viktigt att erfarenheterna återkopplas. Men det räcker inte. Åtgärder måste också implementeras. Det kräver ofta tydliga beslut från ansvariga.

Vid Räddningstjänsten i Östra Götaland har operativa ledningsgruppen genom Jonas Holmgren svarat olycksutredaren med en skrift. Skriften är tydlig med hur räddningstjänsten tänker hantera inkomna rekommendationer (se högerspalten).

Utredningen i sin helhet redovisar även erfarenheter kring utlarmning, släckinsats, rökdykning, säkerhet, miljömedvetenhet och kommunikation.

MATTIAS SJÖSTRÖM

4

ÅTGÄRDER

...för hur Räddningstjänsten Östra Götaland tänker hantera inkomna rekommendationer:

1 Förbättrad förståelse för värmekamerans funktioner
Det är viktigt att personal som ska använda och tolka kamerans resultat har förståelse för dess olika funktioner, exempelvis den aktuella kamerans långa uppvärmnings- och injusterings- och mätresultatet påverkas om mätning genomförs efter att vatten spolats; hur olika väggmaterial, isolering och hålligheter i konstruktioner påverkar resultatet i kameran.

2 Praktiska försök med värmekamera
Praktiska försök bör göras i syfte att undersöka hur vatten/fukt påverkar kamerans detektion, hur väl en glödbland i vägg/golv syns i värmekameran i de fall väggen/golvets skivmaterial blivit kraftigt nedblött.

3 Ökad kunskap om vindpåverkande bränder
Kunskapsspridning till befäl och rökdykande personal om hur vinden kan påverka ett brandförlopp, så kallade wind driven fires, i en byggnad. Redan så låga vindhastigheter som 4,5 sekundmeter kan ge upphov till mycket snabb brandspridning i en byggnad om vinden är riktad mot en öppning och det sedan görs ytterligare en öppning på läsidan eller högre upp i byggnaden.

4 Förbättrade rutiner för efterkontroll av brand i träbyggnader

Bedömningen är att det på senare år uppstått så kallad "technology complacency" som yttar sig i en övertro på värmekamerans funktion och att äldre kunskap om hur efterkontroll gjordes har gått förlorad. Det bedöms vara viktigt att ta fram rutiner för hur efterkontroll av bränder i träbyggnader ska genomföras och att dessa i första hand baseras på äldre kunskap om hur efterkontroll görs utan värmekamera. Därefter kan en kompletterande undersökning med värmekamera ses som en ökad säkerhet.

Kontroller bör göras med längre tidsintervall och med samma operatör vid kameran. Dokumentation är viktigt. Polismyndighetens önskemål bör beaktas i de nya rutinerna så långt som möjligt, men intresset av att förhindra återantändning bör vara överordnat dessa önskemål.

1 000 grisar räddade vid brand

■ Strax efter klockan tre en natt i september 2014, larmades räddningstjänsten ut till en omfattande brand i ett lantbruk cirka 25 kilometer utanför Säfte.

Lantbruket omfattade cirka 3 000 kvadratmeter och innehöll bland annat grisstallar, spannmålstork och personalutrymmen.

Redan då räddningstjänsten kom till platsen stod ett av de tre svinstallarna i full brand.

Befälet gjorde bedömningen att branden skulle begränsas utefter två brandavskiljande väggar, vilket också lyckades.

Därmed räddades 1 000 av de 2 000 grisar som fanns på gården, samt en stor del av byggnaden.

Byggnaden var till stora delar uppförd under 1990-talet och byggdes ut med en spannmålstork 2009. Samma år kompletterades även de äldre delarna med bland annat brandavskiljande väggar och nytt plåttak.

Som mest arbetade 16 brandmän på platsen och lyckades hålla begränsningslinjerna.

Bidragande var bland annat att dimspik användes från högfordon samt att håltagning och borttagning av takplåt för brandgasventilation genomfördes med hjälp av frontlastare.

I den olycksutredning som Gustav Svartvik och Magnus Hernerud genom-

Lyckad brandavskiljning räddade livet på 1 000 grisar.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

fört bedöms insatsen i stort sett som lyckad efter förut-sättningarna. Larmet kom sent, körsträckan var relativt lång och branden omfattande vid ankomst.

Orsaken till branden har inte gått att säkerställa, men mycket tyder på tekniskt fel i anläggningen för utfodring från foderlagret.

Några viktiga lärdomar är:

Tillgång till insatsplan för större lantbruk värdefullt

■ Möjlighet till studiebesök vid större lantbruk värdefullt (djurhantering, lokalkännedom)

■ Information om brandsäkerhet riktat till lantbruk värdefullt

Efter närmare 12 timmars släckinsats avbröts den kommunala räddningstjänsten och restvärdesräddning påbörjades tillsammans med försäkringsbolaget. Två ur brandpersonalen stannade för bevakning mot brand under nästkommande natt.

MATTIAS SJÖSTRÖM

Sökes: incidenter med gravljus

■ Vi har fått in rapporter om incidenter med gravljus. Det är bland annat en sorts gravljus i glas med form av ett hjärta som har spruckit och liknande gravljus av plast där plasten smält och i något fall börjat brinna, se bild intill.

Har du varit med om eller hört om liknande incidenter vill vi gärna att du hör av dig till:

anna.carlin@rsyd.se

Rökdykare skadad

■ Icke kompatibla radiosystem gav problem

■ Vid en lägenhetsbrand i Nacka i juli 2014 omkom en person och en brandman skadades.

En tillsynes rutinmässig händelse utvecklades till en resurskrävande insats med omfattande materiella skador.

En rökdykare fick luftstopp i slutet på insatsen och tvingades ta av sig andningsmasken i det rökfyllda trapphuset.

Rökdykargruppen saknade information om status på rök-

lucka och brandgasspridningen i trapphuset. Detta gjorde att rökdykarna inte inledde sitt återtag i tillräckligt god tid.

Den skadade fick rökskador och vårdades på sjukhus några timmar, men var åter i tjänst efter en vecka.

Insatsen omfattade sex olika rökdykargrupper med personalen från tre stationer vid två räddningstjänster.

Organisationerna som utför-

de rökdykningen använder icke kompatibla radiosystem.

Detta ger anledning att reflektera över händelseförloppet och rökdykarsituationen vid insatsen ur ett riskbedömningsperspektiv.

Hasamtidigt i åtanke att de yrkesmän som genomförde insatsen agerade i syfte att göra sitt bästa utifrån den situation de befinner sig i.

ANDERS FROM

■ Rökdykningsinsatsen i sammandrag

■ Nacka anlände först. När rökdykning påbörjades (NA1) försökte styrkeledaren i entrén öppna rökluckan.

Katarina anlände och fick i uppgift att söka av trapphuset våning 9-12 med rökdykare (KT1). De noterade då att trapphuset var rökfyllt hela vägen ned till entréplan.

Katarinas personal fick även i uppgift att öppna rökluckan, vilket inte lyckades.

NA1 fann en person i lägenheten och påbörjade livräddning. Deras rökdykarledare tog över livräddningen och förde personen ner genom trapphuset utan vetskap om att det var rökfyllt.

Rökdykarna gick in i lägenheten igen där en av dem snart fick dra reservluftsventilen. Det meddelades två gånger via radio innan rökdykarledaren uppfattade och beordrade reträtt.

Rökdykarna lämnade lägenheten och kom ikapp rökdykarledaren på våning 7 dit även Katarinas rökdykare hunnit. Där fick rökdykaren som dragit reserven luftstopp. Han tog av sig masken och sprang ner genom trapphuset för att nå rökfri miljö.

Ingen av Nackas rökdykare var i det här läget medveten om att hela trapphuset var rökfyllt. En av Katarinas rökdykare uppfattade situationen och följde efter den nödställde rökdykaren, kom ikapp denne på våning 5 och tog in honom i luftslussen vid hissarna där miljön var marginellt bättre.

Nackas rökdykarledare lämnade över livräddningen åt den kvarvarande rökdykaren från

Katarina och sprang tillsammans med Nackas andre rökdykare efter sin nödställde kamrat till plan 5 där de tillsammans med Katarinas ena rökdykare toghissen till entréplan.

Katarinas andre rökdykare, som nu ensam utförde livräddning, kände sig nödgad att ta hiss ner med den nödställde.

Viss frustration rådde bland rökdykarenheterna på grund av de kommunikationssvårigheter som uppstått med två olika radiosystem. Det medförde oklarheter kring vad som hade utförts.

Med anledning av att det uppstått ett slangbrott på plan 9 vid rökdykningen beslutades att släckangrepp i lägenheten fick vänta. Katarina fick i uppgift att sätta in en ny rökdykargrupp (KT2) att söka av trapphuset från våning 9-12.

Nacka satte även de ihop en ny rökdykargrupp (NA2) och fick i uppgift att söka av våning 1-9 samt laga slangbrottet.

NA2 mötte KT2 och de upplevde det problematiskt att samtala eftersom de behövde ropa genom maskerna till varandra när det inte gick via radio.

NA2 fick som avslutande uppgift att öppna rökluckan och lyckades snart.

Tyresö satte även in en rökdykargrupp på tre man (TY1) för att på våning 9 ersätta den trasiga slangen, när slangen bytts gled den ner i trapphuset (grenröret hade inte blivit fastsatt under det tidigare slangutlägget). Beslut togs att i stället att koppla upp sig mot stigarledningen.

Katarina fick i uppgift att med ett tredje rökdykarpar (KT3) släcka lägenhetsbranden en stund senare. Miljön i trapphuset hade förbättrats eftersom rökluckan öppnats och fläktar ventilerade trapphuset. Efter tio minuter var branden släckt.

Artikeln baseras på två utredningar utförda av Södertörns brand-försvarsförbund och Brandkåren Attunda

6

ÅTGÄRDER

Erfarenheter från händelsen resulterade bland annat i:

1 Länsgemensam samverkan där gemensamma riktlinjer för rökdykning med olika kommunikationssystem arbetades fram.

2 Gemensamma träffar för insatsledarfunktioner inom Södertörn, Attunda och Storstockholm med föredrag om händelsen och teamarbeten kring problematiken.

3 Justering av internutbildning och rutiner för rökdykning inom Södertörn samt revidering av rutinerna för krishantering och krisstöd till egen personal.

4 Samtlig utryckande personal fick i uppdrag att enskilt läsa igenom hela utredningen.

5 Södertörn kommer att utöva tillsyn på samtliga flerbostadshus inom förbundet under 2016.

6 Olycksutredare från Brandkåren Attunda engagerades till att kartlägga rökdykningen under insatsen. Detta resulterade i ett antal åtgärdsförslag även inom Attunda.

Erfarenheter

Anders From, Anna Andersson Carlin och Mattias Sjöström medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av olycksundersökningar inskickade till MSB, samt egna arbeten.

De tar gärna emot synpunkter och tips. Du kan även kontakta MSB på e-post: olycksutredning@msb.se Undersökningarna på nätet: www.msb.se/olycksundersokningar/kommuner

Kontakt

Anders From

anders.from@storstockholm.brand.se

Anna Andersson Carlin

anna.carlin@rsyd.se

Mattias Sjöström

mattias.sjostrom@halmstad.se

Ett hot mot samhället

■ Antibiotikaresistens en allvarlig risk

Antibiotikaresistens är en allvarlig risk som hotar samhällets funktionalitet.

Det anser MSB i en ny rapport som analyserar antibiotikaresistens utifrån ett scenario med ökad förekomst av multiresistenta tarmbakterier i befolkningen.

■ – Antibiotika räddar liv. Resistenta bakterier gör att vi håller på att förlora den förmågan, säger Kerstin Borg, analytiker vid MSB och författare till rapporten.

Scenarioanalysen behandlar en ökad spridning av resistensmekanismen ESBLCarba, som bland annat kan finnas hos E. coli, en bakterie som förekommer naturligt i tarmen hos människor och djur.

– Sverige har ett gott läge med låg förekomst av resistenta bakterier sett ur ett internationellt perspektiv, men bakterier känner inga gränser. I Sydeuropa har vi ett annat läge. Resistensen är något som man globalt ser väldigt allvarligt på, säger Kerstin Borg.

ESBL-producerande bakterier förekommer såväl hos människor som hos djur i Sve-

Gränslöst

”Resistensen är något som man globalt ser väldigt allvarligt på.”

Kerstin Borg, analytiker, MSB

rige, även om förekomsten internationellt sett är låg. Livsmedelsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Folkhälsomyndigheten uppskattar i en myndighetsgemensam rapport att närmare fem procent av befolkningen bär på sådana bakterier.

Även om det rör sig om relativt få fall är trenden brant uppåt. 2007 anmäldes drygt 2 000 fall av ESBL-producerande Enterobacteriaceae hos människor i Sverige. Motsvarande siffra 2014 var 8 902 fall.

Folkhälsomyndigheten varnar särskilt för utvecklingen av den ännu mer svårbehandlade varianten ESBLCarba där 46 fall konstaterades under 2014, varav fyra smittades inom landet. En huvuddel av fallen är importerade från länder som Bosnien, Egypten, Grekland, Indien, Irak, Israel, Italien,

Rumänien och Syrien där personer fått akutvård och genom medicinsk turism, det vill säga resor för vård och operationer utomlands.

Det finns flera exempel på enskilda utbrott i Sverige, särskilt om man räknar in alla former av antibiotikaresistenta bakterier, inte bara tarmbakterier. Detta gäller exempelvis utbrott inom sjukvård och förekomst av resistenta bakterier inom förskolan.

Ett mindre utbrott på en brännskadeavdelning vid Linköpings Universitetssjukhus visar att ESBLCarba redan är och kan bli ett värre problem. Utbrottet pågick under 2013 och började med att det upptäcktes att två patienter som övertagits från sjukhus utomlands var bärare av en bakterie med ESBLCarba.

Turism, medicinsk och van-

lig, är en riskfaktor för att bli bärare av resistenta bakterier. En annan riskfaktor är naturolyckor. Några av de som drabbades av flodvågen i Thailand och vårdades där smittades med resistenta bakterier och flögs sedan till Sverige för fortsatt vård.

– Sjukvård utomlands innebär en risk för att bli exponerad för resistenta bakterier och kanske drabbas av svåråtkäta infektioner. Generellt är det så att har du fått vård på sjukhus utomlands och behöver sjukhusvård i Sverige provtar man ofta för att se om du bär på ESBL eller någon annan typ av resistens.

Det förebyggande arbetet handlar i princip om att fördröja att spridningen når en alltför stor omfattning. Det bygger på kunskap om och att följa lagar och regler.

– Vi har i Sverige god kunskap om riskerna med multiresistenta tarmbakterier och till viss del hur de sprids, men den kunskapen återfinns hos alltför få, säger Kerstin Borg.

Som enskild person finns det flera saker man kan göra för att minska spridningen av resi-

stenta bakterier. Det viktigaste är enligt Kerstin Borg väldigt enkelt:

– Tvätta händerna!

GUNNO IVANSSON

4

REKOMMENDATIONER

Mot bakgrund av de slutsatser som dras i rapporten ger MSB följande rekommendationer:

1 Att berörda aktörer inom krisberedskapen strävar efter att öka sin kunskap om riskerna med antibiotikaresistens, särskilt ESBLCarba.

2 Att myndigheter med särskilt ansvar för krisberedskapen samt landsting och kommuner undersöker och överväger att inkludera antibiotikaresistens i arbetet med sina respektive risk- och sårbarhetsanalyser.

3 Att intentionerna och åtgärderna i myndigheternas handlingsplan mot antibiotikaresistens och vårdrelaterade infektioner genomförs enligt planen.

4 Att ansvariga aktörer möjliggör och utvecklar svenska myndigheters internationella arbete mot antibiotikaresistens.

Jönköping och frivilliga skrev avtal

■ FAK byggde kompetenspool – självförsörjande vid larm

2010 tog MSB initiativ till uppbyggnaden av regionala kompetenspooler med frivilligresurser.

Frivilliga automobilkårens (FAK) i Jönköpings län har byggt upp en sådan kompetenspool, en så kallad Motortransportenhet (MTE).

■ – För 5-6 år sen satt vi på MSB i Stockholm i en diskussion om vad vi skulle kunna uträtta för samhällets krisberedskap. Vad behövs? berättar Bill Skoglund, FAK i Jönköping.

Det FAK i Jönköping kunde bidra med var en transportenhet, en MTE. Länsstyrelsen i Jönköping är ”beställare” men i länet finns också F-samverkan, en samverkan mellan de 13 kommunerna i Jönköpings län.

– Vi ställde frågan vilka för-

stärkningsresurser vill ni ha? De kom fram till att de vill ha 20 bandvagnsförare som ska kunna köra räddningstjänsternas bandvagnar när det händer någonting. De vill ha folk som kan köra och drifva elverk. På det konceptet har vi byggt vidare och i förra veckan fick vi klart ett avtal med F-samverkan.

Avtalet har även undertecknats av Polismyndigheten och Region Jönköping. Genom avtalet lovar MTE-enheten bidra med en förstärkningsresurs som består av:

■ 20-talet utbildade bandvagnsförare

Bill Skoglund

FAK i Jönköping har tillgång till ett före detta civilförsvarsförråd som rymmer bandvagnar, elverksutrustning, hjullastare för att kunna ploga snö och last och lossa lastbilar och ett antal lösflak som för att kunna transportera bandvagnar.

■ 20-talet elverksskötare
■ Förflyttning av bandvagnar efter prioritering inom ramen för samverkansavtalet
■ Bränsletransport samt tankning av elverk
■ Resurser för viss snöröjning,

lastning, lossning och transporter.

■ Personal för hjälp vid omfattande skogsbränder och översvämningar

– Bandvagnsförarna går först en grundutbildning, en snöut-

bildning i Älvdalen och därefter en fyra dagars avancerad utbildning i Villingsberg. Vi utbildar också elverksskötarna och de som ska köra frontlastare. 2016-2018 har vi även budgeterat för utbildningar i fyrhjulning och motorsåg för att kunna öppna väg när det bli stormar.

– Tanken med MTE-konceptet är att om Trafikverket, Svenska Kraftnät eller räddningstjänsten behöver förare avropar man från någon av de tio MTE-enheter som är utsedda.

FAK i Jönköping har dessutom byggt upp en egen ledningsfunktion.

– När vi avropas har vi egen ledning, egna insatsledare, egen mat, vi är helt självförsörjande.

GUNNO IVANSSON

NYUTGIVET FRÅN MSB

Publikationer som kan beställas som trycksak eller laddas ner

Storskadeproblematik – Brand i byggnad

Rapport från projekt där nio bränder som inträffade 1991–2013 har granskats, exempelvis Linköpings bibliotek (-96) och Potatisåkern i Malmö (-07). Det konstateras att brand-skydd och släckinsatser be-höver utvecklas, vid komplexa bränder behöver måste rädd-ningsledare kunna använda al-ternativa taktik- och metodval. Taktik och metod vid de nio in-satserna analyseras.

Best nr: MSB827 – aug 2015.

Vägledning i att ta emot in-ternationellt stöd

Se artikel här intill.

Best nr: MSB927 – okt 2015.

Vägledning för hantering av reservkraftprocessen

73 procent av kommunerna saknar tillräcklig kunskap för att planera, upprätthålla och hantera reservkraft under ett drftavbrott. Det visade en un-dersökning som genomfördes 2012 av Livsmedelsverket, En-

SÅ HÄR BESTÄLLER DU TRYCKSAK

Ange beställningsnum-mer samt din adress.
E-post: publikationsservice@msb.se
Postadress: MSB publikationsservice, L 124, 651 81 Karlstad.
Där inget pris anges är pu-blikationen gratis.
Det går också att beställa, alternativt ladda ner, via www.msb.se

ergimyndigheten och Elsäker-hetsverket. Här är en samutgå-va av vägledningen.

Best nr: MSB784 – dec 2014.

Verktygslåda för reserv-kraftprocessen

Sammanställning med mallar och checklistor kopplat till väg-ledningen ovan.
Notera att publikationerna har samma beställningsnummer.

Best nr: MSB784 – dec 2014.

Publikationer som endast finns att ladda ner

Det brinner i ditt hus eller lägenhet – hur gör du?

Blad med länkar till två filmer som visar hur du ska agera om det börjar brinna i hemmet.

Kostnader för störningar i infrastrukturen

Genomgång av metodiken för beräkning av samhällsekono-miska kostnader för störningar i väg- och järnvägstrafik.

Summeringsregeln

Sevesolagstiftningen. Tillämp-ning av bilaga 1 till förordning (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följ-derna av allvarliga kemikalie-olyckor. Rapporten beskriver och ger exempel på hur sum-meringsregeln ska tillämpas.

Forskning planeras för ett säkrare samhälle

MSBs forskningsplan för 2016. Planen är ett komplement till MSBs forskningsstrategi och preciserar forskningssatsningar under de närmaste åren. De för 2015–2016 är fastställda, övri-ga mer preliminära.

Hur blir man immun mot malaria?

Rapport från projekt. Forskar-grupp har undersökt hur krop-pens försvarsceller i blodet rea-gerar när de träffar på malaria-parasiter. Med hjälp av studier-na kan man bättre förstå varför det tar så lång tid att bli immun mot malaria. Det ger bättre för-utsättningar att kunna tillver-ka ett fungerande vaccin mot malaria.

Är det möjligt att eliminera malaria från Zanzibar?

Zanzibar har under det senas-te decenniet varit mycket fram-

SÅ LADDAR DU NER

Publikationerna finns att ladda ner på två ställen.
■ rib.msb.se – klicka på bib-liotek. Sök på titel.
■ msb.se/produkter och tjänster/publikationer – sök på titel.

gångsrikt i kampen mot ma-laria. Med enkla metoder har sjukdom och dödlighet i mala-ria reducerats till en så låg ni-vå att ambitionsnivån officiellt har ändrats till att försöka utro-ta malaria. Projektet har utvär-derat om det är genomförbart och dess folkhälsobetydelse.

Tuberkulos hos hiv-positiva personer i Etiopien

Två nya diagnostiska metoder för tuberkulos har utvärderats, liksom utfall av samtidig be-handling mot tuberkulos och hiv. Det presenteras kliniskt ba-serade algoritmer för bedöm-ning av risk för tuberkulos hos hiv-positiva, samt för värdering av skada på immunförsvaret hos personer med tuberkulos och hiv.

Räddningstjänst för alla : In-formation om jämställdhet och mångfald i räddningstjänsten. Informationsblad om jäm-ställdhetsarbetet.

Ökad förekomst av multire-sistenta tarmbakterier

Se artikel motstående sida.

Protection of vital societal functions & critical infra-structure

Faktablad på engelska. Tidi-gare i svensk version: Skydd av samhällsviktig verksamhet.

Vägledning ta emot internationellt stöd

Skogsbranden i Västman-land förra året satte Sveri-ges möjligheter att klara en större händelse på prov. För framtida behov har MSB tagit fram Vägledning i att ta emot internationellt stöd.

■ Ändrade klimatförhållanden leder oftare till häftiga oväder. En mer komplex infrastruktur. Två skäl till att sannolikheten ökar för samhällsstörningar där Sverige behöver hjälp, kon-stateras det i vägledningen.

Internationellt har stormen Katrina i USA och Fukushi-ma-katastrofen i Japan visat att även väl utvecklade länder kan drabbas av resursbrist.

– För att internationellt stöd ska kunna användas snabbt, ef-ektivt och ändamålsenligt be-höver stödet till den inkom-mande hjälpen samt våra egna arbetssätt och strukturer för-beredas. Vägledningen syftar till att stärka kunskapen om vad som behöver förberedas och vad som behöver hanteras vid en förfrågan om internatio-nellt stöd, säger Fredrika Lind-holm, MSB.

Vägledningen är även avsedd som konkret verktyg när inter-nationellt stöd blir aktuellt.

Förutom utgångspunkter för krishantering i Sverige tar väg-ledningen bland annat upp

■ hur en händelsekedja kan se ut när resursbehovet växer och fram till att internationellt stöd behövs

■ de viktigaste avtalen och samarbetena när resurser från andra länder efterfrågas

- finansieringsprinciper
- vilket stöd MSB kan ge vid samhällsstörningar
- vad man behöver tänka på och ordna vid mottagande av stöd – finns också som check-lista
- avtal, processer och termer finns beskrivna i bilagor
 - Målgrupp är främst läns-styrelserna, men vägledning-en bör också kunna vara ett stöd till övriga aktörer som kan komma att ansvara för eller be-röras av hanteringen av en si-tuation där internationella re-surser tas emot, säger Fredrika Lindholm.
- Vägledning i att ta emot in-ternationellt stöd är en första version och kommer att kom-pletteras efterhand som arbe-tet med världsstödsfrågan utvecklas.

Magma lyfter kvinnor i karriären

Åsikten ”det finns inga kvin-nor som är intresserade av att söka chefstjänster”, fick Ida Texell att ta initiativ till karriärnätverket Magma. Ett sextiotal kvinnor kom till första mötet.

■ Ida Texell är förbundsdi-rektör i Brandkåren Attunda. Kvinnorna på motsvarande position som högsta chef inom svenska räddningstjänster går att räkna på ena handens fing-rar, och på tio år har de inte bli-vit fler.

I somras tillsattes tjänsten som förbundsdirektör i Stor-stockholm utan någon kvinna bland kandidaterna.

– När rekryteraren sa ”nej men, det finns inga kvinnor” så undrade jag: kan det verkligen vara så? Nästa tanke var: det här får vi göra något åt!

Ida Texell engagerade bland andra Cecilia Uneram, verk-samhetsutvecklare på Brand-skyddsföreningen, och fick hjälp från MSB med att damm-suga Sverige på kvinnor med ledande roller inom krisbered-skap och som vill gå vidare i kar-riären.

Runt 120 namn sattes upp på listan. De jobbar inom rädd-ningstjänst, på länsstyrelser, inom frivilligorganisationer, på departement och på privata företag.

Ett sextiotal kvinnor kom till den första träffen 1 december i

MSB:s generaldirektör Helena Lindberg och Attundas förbundsdi-rektör Ida Texell var två av de kvinnor som berättade om sina er-farenheter av ledarskap på karriärnätverket Magmas första träff.

FOTO: ANNIKA N LINDQVIST

Stockholm. Det var mer än dub-belt så många som initiativta-garna hade trott och ett tecken på att intresset är stort.

Cecilia Uneram uppmanade deltagarna att rekommende-ra andra kvinnor till chefsjobb och att peppa varandra, och att för egen del söka chefstjänster och våga tacka ja.

Hon reflekterade också över hur miljöminister Åsa Rom-sons tårar har hånats och hur Åsa Eriksson i Norberg förkle-nande beskrivits som ”det grå-tande kommunalrådet”.

– För mig är det inte inkom-petens att visa känslor. Att tårarna kommer betyder inte att jag inte kan fatta beslut!

Utöver Cecilia Uneram och Ida Texell berättade MSBs ge-neraldirektör Helena Lindberg,

Lise-Lotte Oldenmark, HR-di-rektör på AcadeMedia och Eli-sabeth Samuelsson, biträdande operativ chef i Uppsala Brand-försvar, om sina erfarenheter av ledarskap.

Nästa träff blir 14 april med fo-kus på praktiska tips inför re-krytering, till exempel hur ett CV bör se ut och vad man ska tänka på vid anställningsinter-vjuer.

– Jag är så stolt över att jag har grundat Magma. Jag tror innerligt att vi kommer att gö-ra skillnad för framtidens jäm-ställda ledningsgrupper. Ener-gin och kraften vid den första karriärboosten bådär gott, sä-ger Ida Texell.

ANNIKA N LINDQVIST

Jämställdhet på lärandekonferens

Jämställdhetsarbete är temat när Räddningstjänsten Syd arrangerar en lärandekonferens den 10-11 mars i Malmö.

Hela räddningstjänstsvärgen är inbjudet att ta del av Rsyds erfarenheter.

– Ledningen måste konsekvent företräda jämställda värderingar och leva upp till vad man säger, konstaterar förbundsdirektören Per Widlundh.

Rsyd hade startat sitt förändringsarbete några år innan de fick det MSB-finansierade projektet "Brandstation för alla". Den femåriga projektiden avslutas med lärandekonferensen.

För förtroendevalda i förbundsdirektioner och räddningsnämnder hålls ett särskilt seminarium som startar på morgonen den 10 mars.

Syftet är att uppmuntra politikerna att driva utvecklingen mot jämställdhet, både i förhållande till personalen och utåt, för att ge kommuninvånarna bättre service.

På eftermiddagen den 10 mars övergår seminariet i en konferens som är öppen för alla och som avslutas dagen därpå.

– Det blir två spännande dagar som ska inspirera andra att komma igång och utveckla sina organisationer, säger Per Widlundh.

Hans viktigaste erfarenhet är att förändring tar tid.

– De rent konkreta effekter som vi kanske hade hoppats på, till exempel bättre ergonomi och arbetsmiljö, tar längre tid än projektet varar.

Vid senaste rekryteringen anställdes nästan lika många kvinnor som män. Här från introduktionsprogrammet. FOTO: JOHAN EKLUND

Motståndet har periodvis varit hårt.

– Svårast har det varit när medarbetare låtit frustrationer gå ut över våra kvinnliga brandmän, i form av rykten och ibland rena trakasserier.

Sammantaget är han nöjd med projektet och med organisationens förändring.

– Vi har nått målet med numerärt jämställda arbetslag på en station. Hela rekrytering-

en av brandmän sker på ett genomarbetat och tydligt vis. Det är uppenbart för alla på vilka grunder man blir brandman och att det är arbetsgivaren som fattar beslut om vem som ska få jobbet. Många hos oss är väldigt stolta över att vi är ut hålliga och synliga i den här frågan, säger Per Widlundh.

ANNIKA N LINDQVIST

Fotnot: Anmäl till konferensen via www.rsyd.se/larandekonf

Välkommen att tycka till!

■ Alla är lika välkomna att delta i debatten.

Det går bra att skriva under signatur, men vi behöver kontaktuppgifter för att vid behov kunna ta kontakt.

Anonymiteten är grundlags-

skyddad och uppgifterna stannar inom redaktionen.

E-post: redaktionen@tjugofyra7.se

Postadress:

Min Åsikt, Tjugofyra7, L 255, 651 81 Karlstad.

Annonsera i Tjugofyra7

➔ Ska ni rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer: Nr 29 kommer ut 8 mars.

Annonbeställning: förhandsbokning senast 18 februari, färdigt manus senast 25 februari.

Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder: 1 spalt 42,2 mm; 2 spalter 88,4 mm; 3 spalter 134,6 mm; 4 spalter 180,8 mm; 5 spalter 227 mm. Max höjd är 292 mm.

Mitt i Sverige, efter hälsingekusten, ligger Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Här bor 47 000 invånare. Från Stockholm till Hudiksvall med snabbtåg är restiden 2,5 timmar och både Sundsvall och Gävle ligger inom ca en fimmes restid med tåg.

NORRHÄLSINGE RÄDDNINGSTJÄNST SÖKER:

Brandinspektör

Kontakt: Anders Zetterlund 0650-380 02

Ansök senast 11 januari 2016 via www.hudiksvall.se/ledigajobb

norrhälsinge
räddningstjänst

Nerikes Brandkår söker

Brandmän för sommarvikariat 2016

www.nerikesbrandkar.se/jobb

Tillsammans skapar vi trygghet

Vi söker BRANDMÄN TILL KARLSTAD för sommarvikariat 2016

raddningkarlstad.se/jobb

VI SÖKER:

Brandman heltid

Brandman sommarvikarie

Sista ansökningsdag:

söndag den 27 december

Mer information:

www.rsgbg.se/Om-oss/Lediga-tjanster/

Vi söker dig som vill vara med och utveckla en räddningstjänst som skapar trygghet säkerhet och omtanke för våra invånare.

Vi söker
ENHETSCHEF
TILL DELTIDSVERKSAMHETEN
Läs mer om tjänsten på vår hemsida!
Ansök senast 21 december.

Räddningstjänsten Söderåsen

Åstorp/Klippan

Vi söker dig som vill arbeta inom
det **förebyggande** området med
möjlighet till kombinerad
operativ tjänstgöring.

Läs mer på www.rnsn.se
Ansök via www.offentligajobb.se

**RÄDDNINGSTJÄNSTEN
VÄSTRA SKARABORG
SÖKER**

**Kvinnliga och manliga
semestervikarier - heltid**

För mer information: www.rvs112.se

*Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund svarar för
räddningstjänsten i kommunerna Bollebygd, Borås,
Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn.*

Utbildningssamordnare

Är du duktig på att planera och har en god
pedagogisk förmåga? SÄRF söker dig som har en
utbildning inom räddningstjänsten och ett stort
intresse för utbildningsfrågor.

Läs mer om tjänsten på www.serf.se
Välkommen med din ansökan senast 2015-12-20.

**BOHUS
RÄDDNINGSTJÄNSTFÖRBUND**

söker

ENHETSCHEF

Vill du vara med att leda och fortsätta
utveckla vårt Räddningstjänstförbund?

För mer information och ansökan se:
www.bohusraddningstjanstforbund.se/jobb

Storstockholms brandförsvaret
är ett kommunalförbund
som ansvarar för räddnings-
tjänsten i 10 kommuner:
Danderyd, Lidingö, Solna,
Stockholm, Sundbyberg,
Täby, Vallentuna, Vaxholm,
Värmdö och Österåker.

**Storstockholms
brandförsvaret**

söker Enhetschef

Som enhetschef för Vällingby brandstation är du arbetsgivarens
representant med ansvar för enhetens budget, verksamhet, per-
sonal samt uppföljning. Du ansvarar också för arbetsmiljöarbete
samt miljökrav. Fullständig annons inklusive kravprofil finns på
www.storstockholm.brand.se.

Sista dag för ansökan är 2016-01-10. Vid frågor kontakta Johan
Berg, e-post: johan.berg@ssbf.brand.se.

RESPEKT PÅLITLIGHET ÖPPENHET PROFESSIONALITET

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Vi kompetensutvecklar landet i att hantera olyckor och kriser – vill du jobba hos oss?

MSB Revinge söker nu:

Brandingenjör

Lärare – brand och räddning

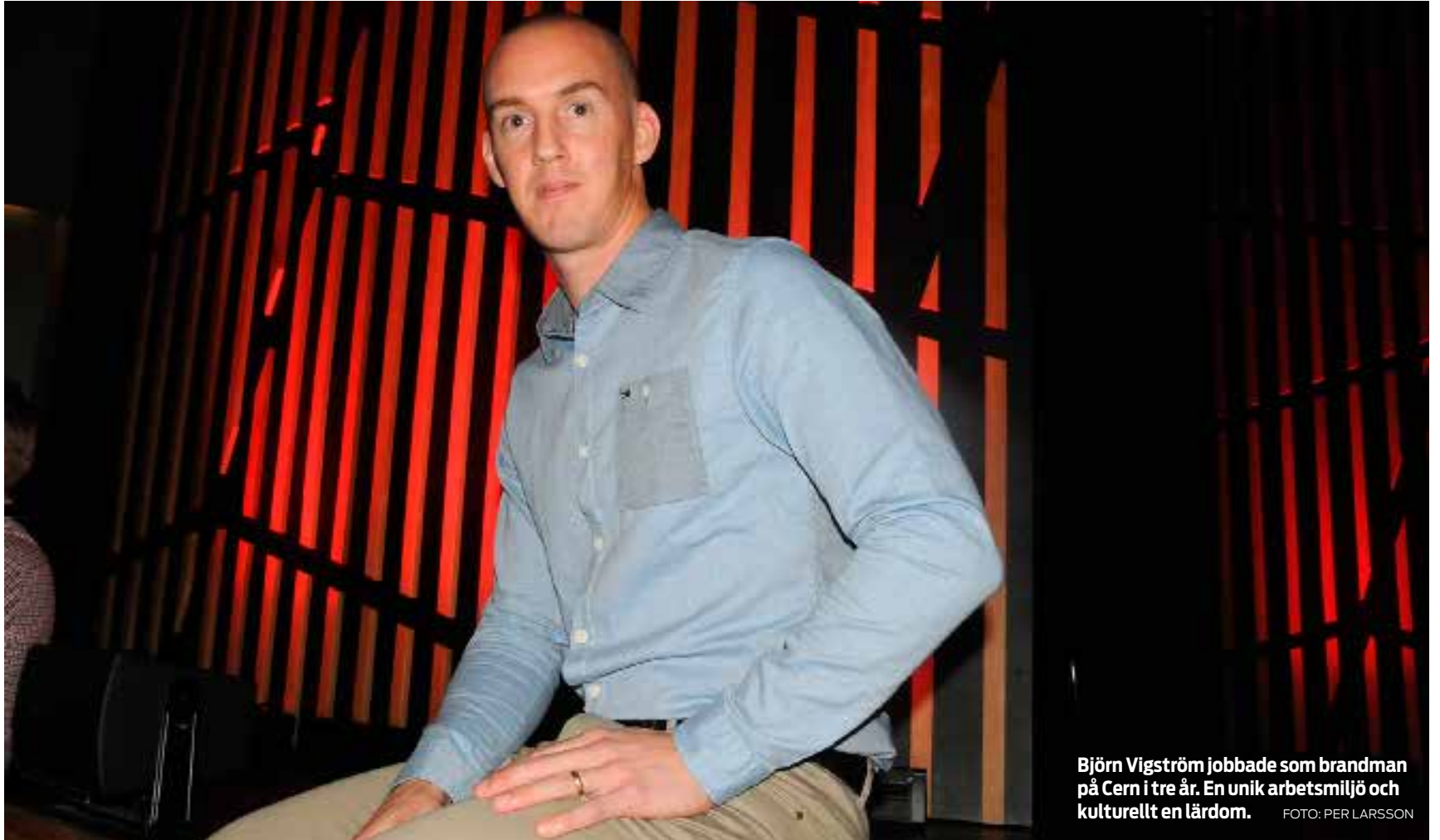
Handläggare SHM-K (vikariat)

Läs mer på www.msb.se/jobb

MSB utvecklar, tillsammans med andra, individens och samhällets
förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser.

GÄSTRIKE
RÄDDNINGSTJÄNST SÖKER

Björn Vigström jobbade som brandman på Cern i tre år. En unik arbetsmiljö och kulturellt en lärdom. FOTO: PER LARSSON

Såg Cern inifrån i tre år

Arbetserfarenhet från kärnforskningsanläggningen Cern har hög status.

Björn Vigström jobbade där i tre år. Som brandman.

– Arbetsmiljön är unik, världslä-dande inom kärnenergifysik. Men Cerns räddningstjänst är inte ledande. Det är snarare människorna som kommer dit som utvecklas, inte metoder och tekniker, säger Björn Vigström..

■ Idén kom en vanlig dag på brandstationen i Södertörn. Björn läste om en annan brandman som jobbat vid Cern. Blev nyfiken, efter tio år i yrket var det kanske dags för nya utmaningar. Han åkte ner och gjorde test, blev antagen och skrev på för tre år. 2010 såldes huset och familjen flyttade till Schweiz.

Miljön är speciell, med bland annat den gigantiska partikelacceleratorn i en 27 kilometer lång tunnel. Cern har 2 500 anställda, därtill finns över 10 000 forskare. Få har tillträde överallt i anläggningen. Brandmännen tillhör dem.

– Vi gjorde studiebesök och hade orienteringar nästan varje skift, hade tredimensionella insatsplaner. Men förutom att vi aldrig åkte utanför Cern

Omställning

”Först fick jag känslan att de franskspråkiga fick andra förutsättningar. Men det var inte så. De hade bara kortare startsträcka. Mitt första år var tufft.”

Björn Vigström, brandman, Södertörn

var det ungefär som vilken brandstation som helst.

Fast med medvetet hög personalomsättning.

– Anledningen är övertygelsen om att utveckling och framgång i forskning- en hämmas om arbetsgrupperna är homogena och med tiden likriktade. När människor kommer, bidrar och lämnar skapas dynamik och möten som för utvecklingen framåt.

Cern ska vara en säker arbetsplats. Under de tre åren var Björn Vigström med om en handfull bränder, oftast orsakade av överhettning i elektriska installationer.

– Det vanligaste var automatlarm eller översvämning efter kraftiga översvämningar. Vi pumpade mycket vatten.

Gemensamt för de som sökte sig till Cern var, enligt Björn Vigström, nyfikenhet och att jobbet är rätt hyggligt betalt.

– Familjen hade samma standard som hemma, fast med en lön.

När han kom ner drevs räddningstjänsten traditionellt och gammaldags, beredskap för larm var huvuduppgiften. 2011 skedde en kursändring.

– Det bestämdes att man skulle ta tillvara personalens kompetens bättre, jobba mer förebyggande och med säkerhet. Hade lyckan att få vara med om förändringen. Det skedde inte över en natt och inte smärtfritt. Men när det väl var genomfört kände allt fler större tillfredsställelse.

För Björn Vigström var det annat som skapade oro. Efter fyra månader var han frustrerad, självförtroendet hade rasat.

– Det var inte så att kunskapen inte räckte till, eller att kollegorna inte var bra. Det var små, subtila skillnader, var inte självklart vad som förväntades av mig och man funderade över om alla hade samma förväntningar på sig.

Till viss del berodde det på språket. Räddningstjänsten på Cern etablerades av personal från Paris på 50-talet som en militär organisation. Ett arv från den tiden lever fortfarande kvar.

– Först fick jag känslan att de franskspråkiga fick andra förutsättningar. Men det var inte så. De hade bara kortare startsträcka, kände kulturen och förstod koder bättre. Mitt första år var tufft.

Samtidigt var det en lärdom.

– Jag insåg hur viktigt det är med ett inkluderande klimat och förstod hur det är att bryta mot normerna. Jag saknade den trygghet som den som stämmer in på normen automatiskt får.

Han var dock inte ensam om upplevelsen. Brandstationen på Cern har 60 anställda från många länder. Så småningom kom Björn till en vändpunkt och kände sig trygg.

– Jag kom hem med erfarenheter som jag inte tror man kan få om man byter station hemma i Sverige. Det har gett mig insikt i hur lika vi är, men att samtidigt se storheten i olikheterna. Att skapa ett inkluderande klimat är viktigt, det är först då vi når vår fulla potential.

PER LARSSON